VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta paplašinātā sastāvā)

2019. gada 24. septembrī*

Konkurence – Aizliegtas vienošanās – Euro procentu likmju atvasinātie instrumenti – Lēmums, ar kuru konstatēts LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpums – Manipulācijas ar *EURIBOR* starpbanku atsauces likmēm – Apmaiņa ar konfidenciālu informāciju – Konkurences ierobežojums mērķa dēļ – Vienots un turpināts pārkāpums – Naudas sodi – Pamatsumma – Pārdošanas apjoma vērtība – Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts – Pienākums norādīt pamatojumu

Lietā T-105/17

HSBC Holdings plc, Londona (Apvienotā Karaliste),

HSBC Bank plc, Londona,

HSBC France, Parīze (Francija),

ko pārstāv *K. Bacon*, *QC*, *D. Bailey*, *barrister*, *M. Simpson*, *solicitor*, un Y. *Anselin* un *C. Angeli*, *lawyers*,

prasītājas,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv *M. Farley*, *B. Mongin* un *F. van Schaik*, pārstāvji, kuriem palīdz *B. Lask*, *barrister*,

atbildētāja,

par prasību, kas pamatota ar LESD 263. pantu un ar ko tiek lūgts, pirmkārt, daļēji atcelt Komisijas Lēmumu C(2016) 8530 *final* (2016. gada 7. decembris) par procedūru saskaņā ar LESD 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta AT.39914 – *Euro Interest Rate Derivatives*) un, otrkārt, samazināt prasītājām noteiktā naudas soda apmēru,

VISPĀRĒJĀ TIESA (otrā palāta paplašinātā sastāvā)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs M. Preks [*M. Prek*] (referents), tiesneši E. Butidžidžs [*E. Buttigieg*], F. Šalīns [*F. Schalin*], B. Berke [*B. Berke*] un M. Ž. Kosteira [*M. J. Costeira*],

sekretāre: M. Maresko [*M. Marescaux*], administratore,

ņemot vērā tiesvedības rakstveida daļu un 2019. gada 19. marta tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – angļu.

Spriedums

I. Tiesvedības priekšvēsture

1 Savā Lēmumā C(2016) 8530 *final* (2016. gada 7. decembris) par procedūru saskaņā ar [LESD] 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta AT.39914 – *Euro Interest Rate Derivatives*) (turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums") Eiropas Komisija konstatēja, ka prasītājas *HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* un *HSBC France* ir pārkāpušas LESD 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu, no 2007. gada 12. februāra līdz 27. martam piedaloties vienotā un turpinātā pārkāpumā, kura mērķis bija mainīt cenu noteikšanas parasto gaitu euro procentu likmju atvasināto instrumentu (*Euro Interest Rate Derivative* – "*EIRD*"), kas piesaistīti "*Euro Interbank Offered rate*" (*EURIBOR*) un/vai *Euro Over-Night Index* (*EONIA*), tirgū [apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punkts], un tām solidāri uzlika naudas sodu 33 606 000 EUR apmērā (apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punkts).

2 *HSBC* grupa (turpmāk tekstā – "*HSBC*") ir banku grupa, kurā viena no darbībām ir investīciju, finansēšanas un tirgus banka. *HSBC Holdings* ir *HSBC* vadošā sabiedrība. *HSBC Holdings* ir *HSBC France* mātesuzņēmums, kura savukārt ir *HSBC Bank* mātesuzņēmums. *HSBC France* un *HSBC Bank* atbild par *EIRD* darījumiem. *HSBC France* atbild par likmju piedāvājumu iesniegšanu *EURIBOR* banku izlasei (apstrīdētā lēmuma 58.–61. apsvērums).

3 2011. gada 14. jūnijā *Barclays* banku grupa (*Barclays plc*, *Barclays Bank plc*, *Barclays Directors Ltd*, *Barclays Group Holding Ltd*, *Barclays Capital Services Ltd* un *Barclays Services Jersey Ltd*, turpmāk tekstā – "*Barclays*") vērsās Komisijā ar lūgumu piešķirt vietu pieteikuma iesniedzēju rindā (marķējumu) atbilstoši Komisijas paziņojumam par atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] un sodanaudas [naudas soda] samazināšanu karteļu [aizliegto vienošanos] gadījumos (OV 2006, C 298, 17. lpp.), informējot to par aizliegtas vienošanās pastāvēšanu EIRD nozarē un paužot savu vēlmi sadarboties. 2011. gada 14. oktobrī *Barclays* tika piešķirts nosacīts atbrīvojums (apstrīdētā lēmuma 86. apsvērums).

4 Laikposmā no 2011. gada 18. līdz 21. oktobrim Komisija veica pārbaudes vairāku finanšu iestāžu, tostarp prasītāju, telpās Londonā (Apvienotā Karaliste) un Parīzē (Francija) (apstrīdētā lēmuma 87. apsvērums).

5 2013. gada 5. martā un 29. oktobrī, piemērojot Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [LESD 102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), 11. panta 6. punktu, Komisija uzsāka pārkāpuma procedūru pret prasītājām, kā arī pret *Barclays*, *Crédit agricole SA* un *Crédit agricole Corporate and Investment Bank* (turpmāk tekstā kopā – "*Crédit agricole*"), *Deutsche Bank AG*, *Deutsche Bank Services (Jersey) Ltd* un *DB Group Services (UK) Ltd* (turpmāk tekstā kopā – "*Deutsche Bank*"), *JP Morgan Chase & Co.*, *JP Morgan Chase Bank National Association* un *JP Morgan Services LLP* (turpmāk tekstā kopā – "*JP Morgan*"), *Royal Bank of Scotland plc* un *Royal Bank of Scotland Group plc* (turpmāk tekstā kopā – "*RBS*") un *Société générale* (apstrīdētā lēmuma 89. apsvērums).

6 *Barclays*, *Deutsche Bank*, *Société générale* un *RBS* vēlējās piedalīties izlīguma procedūrā saskaņā ar Komisijas Regulas (EK) Nr. 773/2004 (2004. gada 7. aprīlis) par lietas izskatīšanu saskaņā ar [LESD 101.] un [LESD 102.] pantu, ko vada Komisija (OV 2004, L 123, 18. lpp.), ar grozījumiem, 10.a pantu. *HSBC*, *Crédit agricole* un *JP Morgan* nolēma nepiedalīties šajā izlīguma procedūrā.

7 2013. gada 4. decembrī Komisija attiecībā uz *Barclays*, *Deutsche Bank*, *Société générale* un *RBS* pieņēma lēmumu C (2013) 8512 *final* par procedūru saskaņā ar [LESD] 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu [Lieta AT.39914, *Euro Interest Rate Derivatives* (*EIRD*) (*Settlement*)] (turpmāk tekstā – "lēmums par

izlīgumu"), kurā tā atzina, ka šie uzņēmumi ir pārkāpuši LESD 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu, piedaloties vienotā un turpinātā pārkāpumā, kura mērķis bija mainīt cenu noteikšanas parasto gaitu *EIRD* tirgū (apstrīdētā lēmuma 95. apsvērums).

A. Apstrīdētā lēmuma pamatā esošais administratīvais process

8 2014. gada 19. martā Komisija nosūtīja prasītājām, kā arī *Crédit agricole* un *JP Morgan* paziņojumu par iebildumiem (apstrīdētā lēmuma 98. punkts).

9 Prasītājas varēja iepazīties ar Komisijas lietas materiālu pieejamo daļu DVD formātā, un to pārstāvjiem bija iespēja papildus piekļūt lietas materiāliem Komisijas telpās (apstrīdētā lēmuma 99. apsvērums). Prasītājām bija arī piekļuve paziņojumam par iebildumiem, kas tika nosūtīts lietas dalībniekiem, kuri piedalījās izlīgumā, šo lietas dalībnieku atbildēm, kā arī lēmumam par izlīgumu (apstrīdētā lēmuma 100. apsvērums).

10 2014. gada 14. novembrī prasītājas iesniedza savus rakstveida apsvērumus par paziņojumu par iebildumiem un pauda savu viedokli mutvārdu uzklausīšanā, kas notika no 2015. gada 15. līdz 17. jūnijam (apstrīdētā lēmuma 104. apsvērums).

11 2016. gada 6. aprīlī Komisija laboja lēmumu par izlīgumu saistībā ar *Société générale* uzliktā naudas soda apmēra noteikšanu. Prasītājām bija pieeja šim lēmumam par grozījumiem, kā arī tā pamatā esošajai sarakstei un labotajiem finanšu datiem, ko bija iesniegusi *Société générale* (apstrīdētā lēmuma 105. un 106. apsvērums).

B. Apstrīdētais lēmums

12 2016. gada 7. decembrī Komisija, pamatojoties uz Regulas Nr. 1/2003 7. un 23. pantu, pieņēma apstrīdēto lēmumu. Šī lēmuma 1. panta b) punkts un 2. panta b) punkts ir formulēts šādi:

"1. pants

Šādi uzņēmumi ir pārkāpuši Līguma 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu, norādītajos laikposmos piedaloties vienotā un turpinātā pārkāpumā saistībā ar euro procentu likmju atvasinātajiem instrumentiem. Šis pārkāpums, kas attiecās uz visu EEZ, izpaudās kā nolīgumi un/vai saskaņotas darbības, kuru mērķis bija izkropļot parasto cenu sastāvdaļu noteikšanas gaitu euro procentu likmju atvasināto instrumentu nozarē:

[..]

b) [prasītājas] no 2007. gada 12. februāra līdz 2007. gada 27. martam [..].

2. pants

Par 1. pantā norādītajiem pārkāpumiem tiek uzlikti šādi naudas sodi:

[..]

b) [prasītājām] (solidāri atbildīgas): 33 606 600 EUR."

1. Attiecīgie instrumenti

13 Konkrētie pārkāpumi skar *EIRD*, proti, euro procentu likmju atvasinātos instrumentus, kuri ir piesaistīti *EURIBOR* vai *EONIA*.

14 *EURIBOR* ir atsauces procentu likmju kopums, kura mērķis ir atspoguļot starpbanku aizdevumu, kurus bieži izmanto starptautiskajos kapitāla tirgos, izmaksas. Šī likme ir definēta kā indeksēta likme, par kādu eurozonas ietvaros augstākā reitinga banka citai augstākā reitinga bankai piedāvā starpbanku termiņnoguldījumus euro. *EURIBOR* tiek aprēķināta kā vidējā likme no cenu piedāvājumiem, kurus ik dienu piedāvā banku izlase, kuras sastāvā laikposmā, uz ko attiecas apstrīdētais lēmums, ietilpa 47 augstākā reitinga bankas – tostarp šī sprieduma 5. punktā minētās bankas –, un kuri no plkst. 10.45 līdz 11.00 tiek nosūtīti uz *Thomson Reuters*, kas ir likmju aprēķinātājs Eiropas Banku federācijas (EBF) uzdevumā. Bankas sniedz datus par katru no 15 dažādajām *EURIBOR* procentu likmēm, kas mainās, atkarībā no to termiņa, no vienas nedēļas līdz divpadsmit mēnešiem. *EONIA* pilda *EURIBOR* līdzīgu uzdevumu, tikai saistībā ar dienas likmēm. To aprēķina Eiropas Centrālā banka (ECB) kā vidējo lielumu no likmēm par nenodrošinātiem starpbanku aizdevumiem ("*unsecured*") no tām pašām izlases bankām, kuru dati tiek izmantoti *EURIBOR* noteikšanai (apstrīdētā lēmuma 20.–27. apsvērums).

15 Visizplatītākie *EIRD* ir regulētā tirgū netirgoti procentu nākotnes līgumi ("*forward rate agreements*"), procentu likmju mijmaiņas līgumi ("*interest rate swaps*"), procentu likmju iespējas līgumi un regulētā tirgū tirgoti procentu nākotnes līgumi ("*futures*") (apstrīdētā lēmuma 4.–10. apsvērums).

2. Prasītājām pārmestās darbības

16 Apstrīdētā lēmuma 113. apsvērumā Komisija šī sprieduma 5. punktā minētajām bankām pārmesto rīcību ir aprakstījusi šādi:

"*Barclays*, *Deutsche Bank*, *JP Morgan Chase*, *Société générale*, *Crédit agricole*, *HSBC* un *RBS* bija virkne divpusēju kontaktu saistībā ar *EIRD* darījumiem, kuri būtībā sastāvēja no šādām dažādu lietas dalībnieku darbībām:

a) atsevišķos gadījumos daži lietas dalībnieku darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, paziņoja un/vai saņēma norādes par vēlamo likmju nemainīgu, zemu vai augstu likmes līmeni konkrētiem *EURIBOR* termiņiem; šie vēlamie līmeņi bija atkarīgi no viņu riska darījumiem/tirdzniecības pozīcijām;

b) atsevišķos gadījumos daži lietas dalībnieku darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, paziņoja un/vai saņēma viens no otra detalizētu, nepubliskotu informāciju par tirdzniecības pozīcijām vai plānotām, turpmāk iesniedzamām *EURIBOR* likmēm attiecībā uz konkrētiem termiņiem vismaz vienai no attiecīgajām bankām;

c) atsevišķos gadījumos daži darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, arī apzināja iespējas pielāgot savas *EIRD* tirdzniecības pozīcijas, balstoties uz informāciju, kas minēta a) vai b) apakšpunktā;

d) atsevišķos gadījumos konkrēti darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, arī apzināja iespējas pielāgot vismaz vienu no savas bankas turpmāk iesniedzamajām *EURIBOR* likmēm, balstoties uz informāciju, kas minēta a) vai b) apakšpunktā;

e) atsevišķos gadījumos vismaz viens no darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, kurš bija iesaistīts šādā apspriešanā, vērsās pie attiecīgās bankas *EURIBOR* likmju iesniedzējiem vai paziņoja, ka pie tiem vērsīsies, lai tiem lūgtu iesniegt likmju aprēķinātājam, kurš darbojas EBF uzdevumā, informāciju par likmēm konkrētā virzienā vai īpašā līmenī;

f) atsevišķos gadījumos vismaz viens no darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, kurš bija iesaistīts šādā apspriešanā, norādīja, ka viņš plāno reaģēt, vai arī reaģēja uz *EURIBOR* likmju iesniedzēja atbildi pirms brīža, kad attiecīgās dienas *EUROBOR* likmes bija jāiesniedz likmju aprēķinātājam, vai gadījumos, kad šis darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, to jau bija apspriedis ar *EURIBOR* likmju iesniedzēju, šādu no *EURIBOR* iesniedzēja saņemto informāciju pārsūtīja cita lietas dalībnieka darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus;

g) atsevišķos gadījumos vismaz viena lietas dalībnieka darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, izpauda cita lietas dalībnieka darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, citu detalizētu un sensitīvu informāciju par savas bankas tirdzniecības vai cenu noteikšanas stratēģiju attiecībā uz *EIRD* darījumiem."

17 Apstrīdētā lēmuma 114. apsvērumā Komisija piebilda, ka "turklāt atsevišķos gadījumos daži lietas dalībnieku darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, pēc tam, kad attiecīgās dienas *EURIBOR* likmes bija noteiktas un publicētas, apsprieda *EURIBOR* likmju noteikšanas iznākumu, tai skaitā konkrētu banku iesniegtās likmes".

18 Komisija uzskatīja, ka šīs darbības veido vienotu un turpinātu pārkāpumu.

19 Lai pamatotu šo kvalifikāciju, Komisija, pirmām kārtām, norādīja, ka minētajām darbībām bija vienots ekonomiskais mērķis (apstrīdētā lēmuma 444.–450. apsvērums) samazināt naudas plūsmu, kas dalībniekiem būtu jāmaksā saskaņā ar *EIRD* darījumiem, vai palielināt to, kāda viņiem bija jāsaņem. Otrām kārtām, tā uzskatīja, ka dažādas darbības bija daļa no kopīgas rīcības shēmas, jo aizliegtās vienošanās dalībnieki bija pastāvīga personu grupa, ka lietas dalībnieki savās pret konkurenci vērstajās darbībās bija vadījušies pēc ļoti līdzīgas shēmas un ka lietas dalībnieku dažādās savstarpējās pārrunas skāra vienādus tematus vai tādus, kas pārklājas, un tātad to saturs bija pilnībā vai daļēji vienāds (451.–456. apsvērums). Trešām kārtām, tā uzskatīja, ka darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, kuri piedalījās pret konkurenci vērstajā informācijas apmaiņā, bija kvalificēti profesionāļi un zināja vai tiem būtu bijis jāzina par aizliegtās vienošanās vispārējo darbības jomu un pamatiezīmēm kopumā (457.–483. apsvērums).

20 Tā uzskatīja, ka *HSBC* ir piedalījusies šajā vienotajā un turpinātajā pārkāpumā, un vienlaikus uzsvēra, ka divpusējā informācijas apmaiņa ar *Barclays* pati par sevi ir LESD 101. panta 1. punkta pārkāpums (apstrīdētā lēmuma 486. apsvērums).

21 Saistībā ar šīs piedalīšanās ilgumu Komisija kā sākumu attiecībā uz *HSBC* noteica 2007. gada 12. februāri (apstrīdētā lēmuma 620. apsvērums) un kā beigu datumu – 2007. gada 27. martu (apstrīdētā lēmuma 625. apsvērums).

3. Naudas soda summas aprēķins

a) Naudas soda pamatsumma

22 Pirmām kārtām, saistībā ar banku, kas bija aizliegtas vienošanās dalībnieces, pārdošanas apjoma vērtības noteikšanu Komisija, ņemot vērā, ka *EIRD* darījumi nerada pārdošanas apjomu šī vārda ierastajā nozīmē, noteica pārdošanas apjoma vērtību, izmantojot kompensācijas vērtību. Turklāt, ievērojot šīs lietas apstākļus, tā uzskatīja, ka ir vēlams neņemt vērā kompensācijas vērtību gada griezumā, bet balstīties uz kompensācijas vērtību, kas atbilst tiem mēnešiem, kad bankas piedalījās pārkāpumā (apstrīdētā lēmuma 640. apsvērums). Tā atgādināja, ka tai nav jāpiemēro matemātiska formula un tai ir rīcības brīvība, nosakot katra naudas soda apmēru (apstrīdētā lēmuma 647. apsvērums).

23 Komisija uzskatīja par piemērotu kompensācijas vērtības noteikšanai izmantot no naudas plūsmas gūtus ieņēmumus naudā, ko katra banka ir guvusi no sava *EIRD* darījumu portfeļa, kuri saistīti ar jebkādu *EURIBOR* termiņu un/vai *EONIA* un ir noslēgti ar EEZ reģistrētiem partneriem (apstrīdētā lēmuma 641. apsvērums), šiem ieņēmumiem piemērojot vienotu samazinājuma koeficientu 98,849 %.

24 Komisija līdz ar to attiecībā uz prasītājām par pārdošanas apjoma vērtību pieņēma summu 192 081 799 EUR apmērā (apstrīdētā lēmuma 648. apsvērums).

25 Otrām kārtām, saistībā ar pārkāpuma smagumu Komisija ņēma vērā pārkāpuma smaguma koeficientu 15 %, ciktāl pārkāpums ir skāris cenu un vienošanos par cenu noteikšanu saskaņošanu. Tā pievienoja pārkāpuma smaguma koeficientu 3 % apmērā, atsaucoties uz apstākli, ka aizliegtā vienošanās attiecās uz visu EEZ un skāra visiem *EIRD* darījumiem nozīmīgas likmes un ka šīm euro likmēm bija būtiska nozīme finanšu nosacījumu saskaņošanā iekšējā tirgū un banku darbībām dalībvalstīs (apstrīdētā lēmuma 720. un 721. apsvērums).

26 Trešām kārtām, saistībā ar pārkāpuma ilgumu Komisija uzsvēra, ka tā ir ņēmusi vērā katra aizliegtās vienošanās dalībnieka piedalīšanās ilgumu, to izsakot "mēnešu skaitā, kas noapaļots uz leju un *pro rata*", kā rezultātā prasītājām tika piemērots palielināšanas koeficients 0,08 % (apstrīdētā lēmuma 727.–731. apsvērums).

27 Ceturtām kārtām, Komisija pievienoja papildu summu 18 % no pārdošanas apjoma vērtības, to kvalificēdama kā "piekļuves nodevu", jo pārkāpums ietvēra cenu horizontālu noteikšanu, lai atturētu uzņēmumus no piedalīšanās šādās darbībās, neatkarīgi no pārkāpuma ilguma (apstrīdētā lēmuma 732.–734. apsvērums).

28 Komisija līdz ar to noteica prasītājām naudas soda pamatsummu 37 340 000 EUR apmērā (apstrīdētā lēmuma 735. apsvērums).

b) Naudas soda galīgā summa

29 Saistībā ar naudas soda galīgās summas noteikšanu Komisija norādīja, ka *HSBC* loma pārkāpumā bija mazāk izšķiroša vai neliela, ko nevar salīdzināt ar galvenajiem dalībniekiem, un noteica tai 10 % naudas soda pamatsummas samazinājumu (apstrīdētā lēmuma 747.–749. apsvērums). Apstrīdētā lēmuma 2. panta 1. punkta b) apakšpunktā prasītājām tātad ir uzlikts naudas sods par galīgo summu 33 606 000 EUR apmērā.

II. Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

30 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2017. gada 17. februārī, prasītājas cēla šo prasību.

31 Pēc Vispārējās tiesas otrās palātas priekšlikuma Vispārējā tiesa atbilstoši Reglamenta 28. pantam nolēma nodot lietu paplašinātam iztiesāšanas sastāvam.

32 Pēc tiesneša referenta priekšlikuma Vispārējā tiesa (otrā palāta paplašinātā sastāvā) nolēma sākt tiesvedības mutvārdu daļu un, veicot Reglamenta 89. pantā paredzētos procesa organizatoriskos pasākumus, 2019. gada 30. janvārī rakstveidā uzdeva lietas dalībniekiem jautājumus. 2019. gada 14. un 15. februārī attiecīgi Komisija un prasītājas atbildēja uz Vispārējās tiesas uzdotajiem jautājumiem.

33 2019. gada 8. martā Vispārējā tiesa nosūtīja lietas dalībniekiem papildu jautājumu, lai sniegtu atbildi tiesas sēdē.

34 2019. gada 18. martā Vispārējā tiesa, uzklausījusi lietas dalībniekus, saskaņā ar Reglamenta 109. pantu nolēma rīkot slēgtu tiesas sēdi mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai.

35 2019. gada 19. marta tiesas sēdē tika uzklausīti lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Vispārējās tiesas mutvārdos uzdotajiem jautājumiem. Šīs tiesas sēdes laikā Komisijai tika lūgts sniegt papildu paskaidrojumus par samazinājuma koeficienta noteikšanu 98,849 % apmērā, ko tā bija piemērojusi naudas ieņēmumiem.

36 2019. gada 2. aprīlī Komisija atbildēja uz Vispārējās tiesas jautājumu.

37 2019. gada 10. maijā prasītājas iesniedza savus apsvērumus par Komisijas atbildi.

38 2019. gada 28. maijā Komisija iesniedza savus apsvērumus.

39 Ar 2019. gada 4. jūnija lēmumu Vispārējā tiesa (otrā palāta paplašinātā sastāvā) izbeidza tiesvedības mutvārdu daļu.

40 Prasītāju prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu;

– pakārtoti, atcelt apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktu;

– vēl pakārtotāk, daļēji atcelt apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktu, jo tajā ir atzīts, ka tās ir piedalījušās vienotā un turpinātā pārkāpumā;

– atcelt apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktu;

– pakārtoti, būtiski samazināt naudas sodu, kas tām ir uzlikts saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktu, līdz summai, ko Vispārējā tiesa uzskata par atbilstošu;

– piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus vai, pakārtoti, atlīdzināt atbilstošu daļu no to tiesāšanās izdevumiem.

41 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– noraidīt prasību;

– piespriest prasītājām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

III. Juridiskais pamatojums

42 Savā prasībā prasītājas vienlaikus iesniedz prasījumus atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu un 2. panta b) punktu un grozīt minētā 2. panta b) punktā noteiktā naudas soda apmēru. Ir jānošķir pārbaude par prasībām atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu un, pakārtoti, minētā lēmuma 1. panta b) punktu, no vienas puses, un prasība atcelt minētā lēmuma 2. panta b) punktu, ar ko Komisija prasītājām uzlika naudas sodu 33 606 000 EUR apmērā, kā arī grozīt šī naudas soda apmēru, no otras puses.

43 Tā kā prasītājas vienlaikus prasa atcelt apstrīdēto lēmumu un grozīt uzliktā naudas soda apmēru, iesākumā ir jāuzsver, ka to Komisijas lēmumu, kas attiecas uz LESD 101. un 102. panta piemērošanas procedūrām, pārbaudes tiesā sistēmu veido LESD 263. pantā noteiktā iestāžu tiesību aktu tiesiskuma pārbaude, kas saskaņā ar LESD 261. pantu pēc prasītāju lūguma var tikt papildināta ar Vispārējās

tiesas neierobežotas kompetences īstenošanu attiecībā uz šajā jomā Komisijas noteiktajām sankcijām (skat. spriedumu, 2018. gada 26. septembris, *Infineon Technologies*/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 Runājot, pirmām kārtām, par LESD 263. pantā paredzētās tiesiskuma pārbaudes apjomu, tā attiecas uz visiem elementiem Komisijas lēmumos par LESD 101. un 102. panta piemērošanas procedūru, attiecībā uz kuriem Savienības tiesa nodrošina gan tiesību, gan faktu ziņā padziļinātu pārbaudi, ņemot vērā prasītāja izvirzītos pamatus un ņemot vērā visus atbilstošos prasītāja izvirzītos elementus kopā (skat. spriedumu, 2018. gada 26. septembris, *Infineon Technologies*/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

45 Tomēr ir jāatgādina, ka Savienības tiesas, veicot LESD 263. pantā paredzēto likumības pārbaudi, nevar attiecīgā tiesību akta autora pamatojumu aizstāt ar savējo (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 24. janvāris, *Frucona Košice*/Komisija, C-73/11 P, EU:C:2013:32, 89. punkts un tajā minētā judikatūra).

46 Otrām kārtām, runājot par neierobežotu kompetenci, kas Savienības tiesai ir atzīta Regulas Nr. 1/2003 31. pantā saskaņā ar LESD 261. pantu, tā ļauj tiesai papildus vienkāršai soda likumības pārbaudei ar savu vērtējumu aizstāt Komisijas vērtējumu un līdz ar to atcelt, samazināt vai palielināt uzlikto naudas sodu vai kavējuma naudu (skat. spriedumu, 2018. gada 26. septembris, *Infineon Technologies*/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, 193. punkts un tajā minētā judikatūra).

47 Savukārt naudas soda apmēra noteikšanā šīs neierobežotās kompetences tvērums, atšķirībā no LESD 263. pantā paredzētās likumības pārbaudes, ir strikti ierobežots (skat. spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *Galp Energía España* u.c./Komisija, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 76. punkts un tajā minētā judikatūra).

A. Par prasībām atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu un, pakārtoti, šī lēmuma 1. panta b) punktu

48 Prasījuma atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu un, pakārtoti, šī lēmuma 1. panta b) punktu pamatojumam prasītājas izvirza piecus pamatus.

49 Pirmais pamats attiecas uz Komisijas atzīto kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ.

50 Ar otro, trešo un ceturto pamatu prasītājas apstrīd Komisijas atzīto kvalifikāciju par vienotu un turpinātu pārkāpumu. Otrais pamats attiecas uz Komisijas secinājumu, ka *HSBC* un pārējo lietas dalībnieku nodibinātie koluzīvie nolīgumi bija daļa no kopēja plāna ar vienotu mērķi. Trešais un ceturtais pamats ir saistīts attiecīgi ar *HSBC* nodomu veicināt šī mērķa sasniegšanu un ar tās zināšanām par citu pārkāpuma dalībnieku rīcību.

51 Piektais pamats attiecas uz apstrīdētā lēmuma pieņemšanu pēc tam, kad bija pieņemts lēmums par izlīgumu, kurā Komisija jau esot paudusi nostāju par *HSBC* piedalīšanos konkrētajā pārkāpumā. Prasītājas no tā secina, ka Komisija ir pārkāpusi nevainīguma prezumpcijas, labas pārvaldības un tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu.

1. Par pirmo pamatu, kas attiecas uz kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ LESD 101. panta 1. punkta izpratnē

52 Tā kā jautājums ir par Komisijas piemēroto kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, ir jāatgādina, ka nolīgumam, uzņēmumu apvienības lēmumam vai saskaņotām darbībām, lai uz tām attiektos LESD 101. panta 1. punktā paredzētais aizliegums, ir jābūt "mērķim vai sekām" nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū.

53 Šai ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka noteikti uzņēmumu savstarpējās koordinācijas veidi ietver pietiekamu kaitējuma konkurencei līmeni, lai varētu tikt uzskatīts, ka nav jāpārbauda to sekas (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 49. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 113. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 34. punkts).

54 "Pārkāpumu mērķa dēļ" un "pārkāpumu seku dēļ" savstarpējā nošķiršana ir saistīta ar apstākli, ka noteiktu veidu vienošanās starp uzņēmumiem jau pēc sava rakstura var tikt uzskatītas par normālai konkurences funkcionēšanai kaitējošām (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 50. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe* /Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 114. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 35. punkts).

55 Tādējādi ir noteikts, ka noteiktas koluzīvas darbības, kā, piemēram, horizontāla cenu noteikšana, izmantojot aizliegtās vienošanās, ir uzskatāmas par tik ļoti kaitējošām, it īpaši cenām, preču un pakalpojumu daudzumam vai kvalitātei, ka LESD 101. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā nav jāpierāda to konkrētā ietekme tirgū. Pieredze rāda, ka šādas darbības rada ražošanas samazinājumu un cenu celšanos, kā rezultātā tiek nepareizi sadalīti resursi, kaitējot it īpaši patērētājiem (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 51. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 115. punkts).

56 Gadījumos, kad uzņēmumu saskaņoto darbību satura analīze neatklāj pietiekamu kaitējuma konkurencei pakāpi, savukārt ir jāpārbauda to sekas un, lai tās aizliegtu, ir jānosaka, ka jābūt izpildītam to nosacījumu kopumam, no kuriem izriet, ka konkurence reāli un jūtami ir tikusi nepieļauta, ierobežota vai izkropļota (spriedumi, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C 32/11, EU:C:2013:160, 34. punkts; 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 52. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 116. punkts).

57 Atbilstoši Tiesas judikatūrai, lai novērtētu, vai nolīgums starp uzņēmumiem vai uzņēmumu asociācijas lēmums pietiekami kaitē konkurencei, lai tas varētu tikt uzskatīts par LESD 101. panta 1. punkta pārkāpumu "mērķa dēļ", ir jāizvērtē tā noteikumu saturs, ar to sasniegt gribētie mērķi, kā arī saimnieciski tiesiskais konteksts, kurā tas ietilpst. Vērtējot šo kontekstu, ir vienlīdz jāņem vērā ietekmēto preču vai pakalpojumu iedaba, kā arī faktiskie attiecīgā tirgus vai tirgu darbības un struktūras apstākļi (spriedumi, 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 53. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 117. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 36. punkts).

58 Turklāt, kaut arī līdzēju nodoms nav nepieciešamais uzņēmumu nolīguma ierobežojošā rakstura noteikšanas elements, valstu vai Savienības konkurences iestādēm vai tiesām nekas neliedz to ņemt vērā (spriedumi, 2013. gada 14. marts, *Allianz Hungária Biztosító* u.c., C 32/11, EU:C:2013:160, 37. punkts; 2014. gada 11. septembris, *CB*/Komisija, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 54. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 118. punkts).

59 Konkrēti attiecībā uz informācijas apmaiņu starp konkurentiem ir jāatgādina, ka saskaņotas darbības veidojošie koordinācijas un sadarbības kritēriji ir jāizprot, ņemot vērā Līguma normās attiecībā uz konkurenci ietverto koncepciju, saskaņā ar kuru katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno veikt (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 32. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 119. punkts).

60 Lai gan šī patstāvības prasība neizslēdz saimnieciskās darbības subjektu tiesības saprātīgi piemēroties konstatētai vai sagaidāmai to konkurentu rīcībai, tomēr tā strikti iestājas pret jebkādu tiešu vai netiešu kontaktu nodibināšanu starp saimnieciskās darbības subjektiem, lai to rezultātā vai nu ietekmētu faktiska vai potenciāla konkurenta rīcību tirgū, vai nu to informētu par savu paša īstenošanai paredzēto vai ieplānoto rīcību tirgū, ja šo kontaktu mērķis vai sekas ir konkurences nosacījumu rašanās, kas, ņemot vērā sniegto preču vai pakalpojumu raksturu, uzņēmumu lielumu un skaitu un minētā tirgus apmēru, neatbilst normāliem attiecīgā tirgus nosacījumiem (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 33. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 120. punkts).

61 Tādēļ Tiesa ir nospriedusi, ka informācijas apmaiņa starp konkurentiem var būt pretrunā konkurences noteikumiem gadījumā, kad ar to samazina vai novērš nenoteiktības pakāpi attiecībā uz konkrētā tirgus funkcionēšanu, kā rezultātā konkurence starp uzņēmumiem tiek ierobežota (spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Thyssen Stahl*/Komisija, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 89. punkts; 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 35. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 121. punkts).

62 It īpaši par vērstu pret konkurenci ir uzskatāma tāda informācijas apmaiņa, ar ko var novērst nenoteiktību ieinteresēto personu starpā saistībā ar attiecīgo uzņēmumu veicamās korekcijas brīdi, apmēru un kārtību, kādā attiecīgie uzņēmumi ir iecerējuši darbības īstenot tirgū (spriedums, 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 122. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 41. punkts).

63 Turklāt saskaņotas darbības var uzskatīt par tādām, kam ir pret konkurenci vērsts mērķis, pat ja tām nav tiešas saistības ar patērētājiem piemērojamām cenām. LESD 101. panta 1. punkta formulējums nedod pamatu uzskatīt, ka aizliegtas būtu tikai tādas saskaņotas darbības, kurām ir tiešas sekas attiecībā uz gala patērētāju maksājamām cenām (spriedums, 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 123. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 36. punkts).

64 Tieši pretēji, no minētā LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izriet, ka saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsts mērķis var būt tad, ja ar tām "tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus" (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 37. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe* /Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 124. punkts).

65 Katrā ziņā LESD 101. pants, tāpat kā pārējie Līgumā iekļautie konkurences noteikumi, ir paredzēts, ne vien lai aizsargātu konkurentu vai patērētāju tiešās intereses, bet arī lai aizsargātu tirgus struktūru un līdz ar to konkurenci. Tādējādi saskaņoto darbību pret konkurenci vērsta mērķa konstatēšanu nevar pakārtot šo darbību tiešās saiknes ar patērētājiem piemērojamām cenām konstatēšanai (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 38. un 39. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 125. punkts).

66 Visbeidzot, ir jāatgādina, ka no LESD 101. panta 1. punkta teksta izriet, ka saskaņoto darbību jēdziens līdzās saskaņošanai uzņēmumu starpā nozīmē šai saskaņošanai atbilstošu rīcību tirgū un cēloņsakarību starp šiem abiem elementiem (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 51. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 126. punkts).

67 Šajā ziņā Tiesa ir atzinusi, ka, ja nav pierādījumu par pretējo, kas ir jāiesniedz attiecīgajiem uzņēmējiem, ir jāpieņem, ka uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar

saviem konkurentiem. It īpaši Tiesa ir secinājusi, ka šādām saskaņotām darbībām LESD 101. panta 1. punkts ir piemērojams pat pret konkurenci vērstu seku tirgū neesamības gadījumā (spriedumi, 2009. gada 4. jūnijs, *T-Mobile Netherlands* u.c., C-8/08, EU:C:2009:343, 51. punkts, un 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 127. punkts).

68 Ņemot vērā šos apsvērumus, ir jāpārbauda pirmais pamats, kurā prasītājas apstrīd kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, ko Komisija ir piemērojusi katrai pārmesto darbību kategorijai. Tās savu argumentāciju sadala divās daļās pēc tā, vai argumenti attiecas, pirmkārt, uz darbībām saistībā ar manipulācijām ar 2007. gada 19. marta *EURIBOR* likmēm, un, otrkārt, uz darbībām, kas nav saistītas ar šīm manipulācijām, proti, uz *HSBC* un citu banku darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpējo informācijas apmaiņu par savām tirdzniecības pozīcijām vai mediānas cenām.

69 Apstrīdētā lēmuma 1. pantā Komisija atzina, ka LESD 101. panta pārkāpums ir izpaudies kā "nolīgumi un/vai saskaņotas darbības, kuru mērķis bija izkropļot parasto cenu sastāvdaļu noteikšanas gaitu [*EIRD*] nozarē".

70 Šie nolīgumi un/vai saskaņotās darbības, ko pārmet bankām, tostarp *HSBC*, ir aprakstītas apstrīdētā lēmuma 113., 358. un 392. apsvērumā. Kā prasītājas pareizi uzsver, šos nolīgumus un/vai darbības var iedalīt trīs grupās pēc tā, vai tās attiecas, pirmkārt, uz *EURIBOR* iesniegto likmju manipulācijām (113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma a) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par tām vēlamo *EURIBOR* likmes līmeni; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma d) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par iespēju pielāgot *EURIBOR* iesniedzamās likmes; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma e) apakšpunkts: darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, saziņa ar savas bankas *EURIBOR* likmju piedāvājumu iesniedzēju; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma f) apakšpunkts: nolīgumi, lai uzzinātu par mēģinājumiem ietekmēt *EURIBOR* likmju piedāvājumus), otrkārt, uz informācijas apmaiņu par tirdzniecības pozīcijām saistībā ar *EIRD* (113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma b) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par to attiecīgajām tirdzniecības pozīcijām/riska darījumiem; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma c) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par iespēju pielāgot to tirdzniecības pozīcijas) un, treškārt, uz informācijas apmaiņu ar publiski nepieejamu detalizētu informāciju par banku nodomiem un stratēģiju attiecībā uz *EIRD* cenām (113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma g) apakšpunkts).

71 Vispārējā tiesa uzskata, ka iesākumā ir jāizskata divi Komisijas un prasītāju apsvērumi.

72 Pirmām kārtām, Komisija apgalvo, ka prasītājas nepamatoti apstrīd dažādās atsevišķi *HSBC* pārmestās darbības un uzsver to savstarpējo atkarību. Būtībā tā apgalvo, ka ir mākslīgi nodalīt pēc tā, vai jautājums ir par 2007. gada 19. marta manipulācijām, informācijas apmaiņu par tirdzniecības pozīcijām un informācijas apmaiņu ar publiski nepieejamu detalizētu informāciju par to nodomiem un stratēģiju saistībā ar *EIRD* cenām, kas šajā gadījumā ir *EIRD* mediānas cenas.

73 Tomēr šādai kritikai nevar piekrist. Proti, prasītāju īstenotais iedalījums tikai atkārto to, ko Komisija ir veikusi apstrīdētajā lēmumā un kas ir atgādināts šī sprieduma 70. punktā. Turklāt it īpaši no apstrīdētā lēmuma 365., 387., 393. un 442. apsvēruma izriet, ka Komisija uzskatīja, ka šo darbību mērķis bija ierobežot konkurenci ne tikai kopīgi, bet arī individuāli.

74 Otrām kārtām, prasītājas norāda, ka daļā no apstrīdētā lēmuma pamatojuma punktiem Komisija konkurenci ierobežojošu mērķi pamato, ne tikai norādot, ka ar konkrētajām darbībām esot izkropļota parastā cenu sastāvdaļu noteikšanas gaita *EIRD* nozarē, bet arī atsaucoties uz citu *EIRD* darījumu nosacījumu izkropļošanu LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tās apgalvo, ka, tā kā šāda kvalifikācija nav minēta apstrīdētā lēmuma 1. pantā, to nevar ņemt vērā, lai pamatotu Komisijas atzīto kvalifikāciju par ierobežojumu mērķa dēļ.

75 Komisija apgalvo, ka apstrīdētā lēmuma rezolutīvās daļas formulējums nav šķērslis, lai tā varētu balstīties uz secinājumu, ka ir izkropļoti citi darījumu nosacījumi, jo tas esot skaidri atspoguļots šī lēmuma apsvērumos.

76 Ir jāatgādina, ka tiesību akta rezolutīvā daļa ir neatdalāma no tā pamatojuma un ka tādēļ tiesību aktu, ja nepieciešams, interpretē, ņemot vērā pamatojumu, kura dēļ tas tika pieņemts (skat. rīkojumu, 2007. gada 30. aprīlis, *EnBW Energie Baden-Württemberg*/Komisija, T-387/04, EU:T:2007:117, 127. punkts un tajā minētā judikatūra). Lai gan taisnība, ka tikai lēmuma rezolutīvā daļa var radīt juridiskas sekas, tomēr Savienības tiesa var pārbaudīt lēmuma pamatojuma daļā izteikto vērtējumu likumību, ja tie kā nelabvēlīga akta pamatojums ir nepieciešamais pamats šī tiesību akta rezolutīvajai daļai vai ja šis pamatojums var mainīt attiecīgā akta rezolutīvajā daļā pieņemtā lēmuma būtību (skat. spriedumu, 2009. gada 1. jūlijs, *KG Holding u.c.*/Komisija, no T-81/07 līdz T-83/07, EU:T:2009:237, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

77 Līdz ar to, tā kā Komisija sava secinājuma par konkurences ierobežošanas pastāvēšanu pamatošanai ir uzsvērusi ne tikai to, ka ir notikusi cenu saskaņošana un/vai noteikšana, bet arī citu darījumu nosacījumu izkropļošana *EIRD* nozarē, it īpaši apstrīdētā lēmuma 384., 388., 393., 415., 423. un 488. apsvērumā, nekas principā neliedz šo argumentāciju ņemt vērā, lai novērtētu apstrīdētā lēmuma 1. panta tiesiskumu, pat ja tajā nav tiešas atsauces uz minētajiem darījumu nosacījumiem.

a) Par pamata pirmo daļu, ar ko tiek apstrīdēta kvalifikācija par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ, kas ir piemērota manipulācijām ar 2007. gada 19. marta "EURIBOR"

78 Prasītājas iesākumā norāda, ka *EIRD* tirgū bankas konkurē tikai šo darījumu noslēgšanas laikā un tikai uz fiksētās likmes, kas ir šo darījumu cena, pamata. Tās uzskata, ka Komisijas apgalvojumā, ka *EIRD* darījuma pušu mērķis ir optimizēt savu naudas plūsmu, netiek ņemtas vērā tirgus uzturēšanas un riska seguma darbības. Prasītājas uzskata, ka šī lieta atšķiras no tās, kurā ir pasludināts 2017. gada 10. novembra spriedums *Icap* u.c./Komisija (T-180/15, EU:T:2017:795), kurā netika apspriesta tirgus uzturēšanas darbību nozīme, lai gan no tām izrietot, ka attiecībā uz bankām, kuras darbojas šajā statusā, fiksētā likme tiek noteikta citādi un tās konkurē tikai uz minētās fiksētās likmes pamata.

79 Saistībā ar 2007. gada 19. marta manipulācijām prasītājas būtībā atzīst, ka to mērķis bija 2007. gada 19. martā samazināt *EURIBOR-3M* un šajā sakarā *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, vērsās pie *HSBC* darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, lai viņš lūgtu likmju piedāvājumu iesniedzējam 2007. gada 19. martā iesniegt zemu likmju piedāvājumu, kas arī tika izdarīts. Tomēr, pirmkārt, tās noliedz, ka šo manipulāciju mērķis bija izkropļot *EIRD* cenu sastāvdaļas un/vai darījumu nosacījumus, un, otrkārt, tās apgalvo, ka mērķis manipulēt ar naudas plūsmu nav vērsts pret konkurenci.

80 Pirmām kārtām, prasītājas noliedz, ka šo manipulāciju mērķis bija saskaņot un/vai noteikt *EIRD* cenu sastāvdaļas, kā Komisija to ir uzsvērusi apstrīdētā lēmuma 411. apsvērumā, jo manipulācijas ir saistītas ar *EIRD* mainīgo likmi, savukārt to cena tiek noteikta ar fiksēto likmi. *EURIBOR-3M* neesot arī elements, kam ir nozīme *EIRD* cenas vai šīs cenas sastāvdaļas noteikšanā. Šajā ziņā tās norāda, ka Komisijas apgalvojums par to, ka mainīgā likme ir fiksētās likmes noteikšanas elements pie jaunu *EIRD* darījumu noslēgšanas, noteikti ir balstīts uz to, ka pēc manipulācijām tiek noslēgti jauni līgumi. Balstīdamās uz prasītāju uzdevumā veiktu ekonomisko izpēti, tās apgalvo, ka attiecīgajiem darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, būtu bijis neizdevīgi ieņemt tirdzniecības pozīcijas atkarībā no paredzētajām manipulācijām. No tā prasītājas secina, ka apstrīdētā lēmuma 411. apsvērumā ir pieļauta tiesību kļūda, acīmredzama kļūda vērtējumā vai arī tam ir nepietiekams pamatojums.

81 Otrām kārtām, prasītājas uzsver, ka apstrīdētajā lēmumā, šķiet, ir norādīts, ka 2007. gada 19. marta manipulācijas papildus cenu noteikšanai esot izpaudušās kā informācijas apmaiņa par darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, nodomiem, kā rezultātā ir samazinājusies *EIRD* tirgum raksturīgā nenoteiktība. Tās norāda, ka Komisija nav sniegusi pierādījumus par šīm darbībām attiecībā uz *HSBC* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus. Neesot pierādīts, ka minētie darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, ir guvuši labumu no informācijas asimetrijas, kas viņiem būtu ļāvusi piedāvāt par konkurentiem labākus nosacījumus. Tās noliedz, ka tām būtu pienākums pierādīt, ka saskaņošana nekādā veidā nav ietekmējusi *HSBC* rīcību, un atgādina, ka Komisijai ir jāpierāda pret konkurenci vērsta mērķa esamība.

82 Trešām kārtām, prasītājas apgalvo, ka apstrīdētā lēmuma 388. apsvērumā minētā norāde, ka manipulācijas ietver darījumu nosacījumu noteikšanu LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, nevar tikt ņemta vērā, jo tā nav minēta apstrīdētā lēmuma rezolutīvajā daļā. Tās piebilst, ka šis Komisijas argumentācijas aspekts katrā ziņā nav pietiekami pamatots, jo tam vispār netiekot sniegts paskaidrojums. Šī norāde arī esot kļūdaina, jo netiek skartas pušu tiesības un pienākumi saskaņā ar līgumu.

83 Ceturtām kārtām, prasītājas apgalvo, ka mērķis manipulēt ar naudas plūsmu nav vērsts pret konkurenci, jo tas netika sasniegts, izmantojot konkurenci ierobežojošu vienošanos starp darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus. Tās atgādina, ka konkurence *EIRD* tirgū notiek šo darījumu noslēgšanas brīdī, nevis ar naudas plūsmām, ko tās saņem vai maksā saskaņā ar *EIRD* darījumiem. Būtībā tās noliedz, ka naudas plūsma var netieši ietekmēt *EIRD* cenu.

84 Komisija lūdz šo pamata daļu noraidīt.

85 Šajā pamata daļā jautājums ir par kvalifikāciju par konkurences ierobežošanu mērķa dēļ, kas ir piemērota manipulācijām ar 2007. gada 19. marta *EURIBOR*. Tas, kā *HSBC* piedalīšanās šajās manipulācijās faktiski izpaudās, ir atspoguļots it īpaši apstrīdētā lēmuma 271., 275., 289., 322., 328. un 329. apsvērumā.

86 No šiem apsvērumiem būtībā izriet, ka šī rīcība izpaudās kā zemu likmju piedāvājumu iesniegšana *EURIBOR-3M* 2007. gada 19. martā ar mērķi šajā datumā samazināt šo likmi, lai gūtu peļņu no atvasināto instrumentu kategorijas, kuriem šajā datumā iestājas termiņš, izmantojot likmju atšķirības ("*spread*") ar atvasinātajiem instrumentiem, kas ir piesaistīti *EONIA*.

87 Konkrētāk, šīs manipulācijas galvenokārt balstījās uz manipulācijām ar vienu *EIRD* veidu – regulētā tirgū tirgotiem procentu nākotnes līgumiem ("*futures*"), kuru procentu likmes ir piesaistītas *EURIBOR-3M*. Būtībā šāda veida līgumos viena no pusēm, kas tiek kvalificēta kā pircējs, līguma laikā saņem fiksētu likmi, kamēr otras puses, kas tiek kvalificēta kā pārdevējs, saņemtā likme ir mainīga. Manipulācijas izpaudās kā pakāpeniski iegūta ļoti liela "pieprasījuma" riska pozīcija, kurai banka saņem fiksētu likmi un par ko maksā mainīgu likmi, un kā saskaņotas darbības, lai samazinātu mainīgās likmes apmēru termiņa beigu datumā.

88 Atsauce uz *EONIA* piesaistītiem atvasinātajiem instrumentiem ir saistīta ar to, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki savus "pieprasījuma" riskus *EURIBOR-3M* piesaistītajos "*futures*" nosedza ar pretējiem riska darījumiem: proti, šajā gadījumā, ar tāda paša termiņa "*swap*" līgumu, kas ir piesaistīts *EONIA*. Kā minēts šī sprieduma 14. punktā, *EONIA* ir ECB aprēķināta dienas likme.

89 Tādējādi, 2007. gada 19. martā mākslīgi pazeminot *EURIBOR* likmi attiecībā pret *EONIA* likmi, bankas, kas bija aizliegtās vienošanās dalībnieces, varēja rēķināties ar finansiālu ieguvumu.

90 No apstrīdētā lēmuma 257. un 258. apsvēruma izriet, ka doma par šīm manipulācijām jau ir bijusi vismaz 2007. gada 1. februārī, pārrunās starp *Deutsche Bank*, *Barclays* un *Société générale* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus. No minētā lēmuma 271. apsvēruma izriet, ka

2007. gada 12. februārī *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, par šo plānu informēja *HSBC* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, un no šī paša lēmuma 275. apsvēruma izriet, ka arī nākamajā dienā notika pārrunas par šīm manipulācijām. Apstrīdētā lēmuma 289. apsvērumā ir minēta 2007. gada 28. februāra saruna starp abiem šiem darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, par "*spread*" samazināšanu *EURIBOR-3M* un *EONIA* starpā. Visbeidzot, apstrīdētā lēmuma 322. apsvērumā ir norādīts uz 2007. gada 19. marta pārrunām, kurās *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, lūdz *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, prasīt šīs bankas likmju piedāvājumu iesniedzējam iesniegt ļoti zemu *EURIBOR-3M* likmi, ko šis darbinieks esot veiksmīgi izdarījis.

91 Prasītājas neapstrīd Komisijas norādīto faktu patiesumu. Tās drīzāk uzskata, ka ar tiem nav iespējams pamatot Komisijas veikto kvalificēšanu par pārkāpumu mērķa dēļ.

92 No apstrīdētā lēmuma 384. apsvēruma izriet Komisijas uzskats, ka 2007. gada 19. marta manipulāciju mērķis bija ietekmēt saistībā ar *EIRD* maksājamo naudas plūsmu tādā veidā, kas ir labvēlīgs šo manipulāciju dalībniekiem. Apstrīdētā lēmuma 411. apsvērumā Komisija, atbildot uz prasītāju argumentu, ar ko tiek noraidīta *HSBC* pārmesto darbību kvalificēšana par pārkāpumu mērķa dēļ, būtībā uzsvēra, ka *EURIBOR* tieši nosaka naudas plūsmu, kas ir maksājama atbilstoši *EIRD* "mainīgās likmes daļai", un tam ir nozīme arī atbilstoši *EIRD* "fiksētās likmes daļai" maksājamās naudas plūsmas noteikšanā, jo *EURIBOR* netieši tiek ņemts vērā laikā, kad fiksēto likmi nosaka, izmantojot peļņas līkni, kura balstās uz sagaidāmajām mainīgajām likmēm.

93 Apstrīdētā lēmuma 394. apsvērumā Komisija norādīja, ka ar visām darbībām, kas ir aprakstītas tās lēmuma 392. apsvērumā, ieskaitot 2007. gada 19. marta manipulācijas, tiek ierobežota konkurence, izveidojot informācijas asimetriju starp tirgus dalībniekiem, jo, pirmkārt, pārkāpuma dalībnieki ir labākā situācijā, lai iepriekš pietiekami precīzi zinātu, kādā līmenī viņu konkurenti, kuri rīkojās slepenās vienošanās ietvaros, noteiks vai paredzēs noteikt *EURIBOR*, un, otrkārt, tie zināja, vai *EURIBOR* konkrētajā datumā ir vai nav mākslīgi noteikts.

94 Šāda argumentācija neietver nekādu tiesību kļūdu vai kļūdu vērtējumā.

95 Šajā ziņā ir jānorāda, ka *EURIBOR* manipulāciju ietekme uz naudas plūsmu, ko rada konkrētie atvasinātie instrumenti, ir acīmredzama. Dalībnieki 2007. gada 19. martā mākslīgi pazemināja *EURIBOR* likmes tādējādi, lai summas, kas tiem ir jāmaksā atbilstoši *EURIBOR* piesaistīto "*futures*" "mainīgās likmes daļai", būtu zemākas.

96 Līdz ar to, kad *HSBC* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, vienojās par šo "*futures*" "fiksētās likmes daļu", proti, par fiksēto likmi, kas nosaka maksājumus, kurus viņi saņems, viņi to varēja darīt, zinot, ka mainīgā likme, kas nosaka maksājumus, kuri viņiem būs jāveic, būs zema. Tādējādi viņi varēja piedāvāt par konkurentiem konkurētspējīgāku likmi, jo viņi zināja, ka ar šiem līgumiem saistītā naudas plūsma turpinās būt pozitīva.

97 Šī rīcība noteikti ierobežoja konkurenci viņu labā un par sliktu citiem tirgus dalībniekiem. Tā bija par sliktu ne tikai viņu partneriem, kuru atbilstoši *EIRD* "mainīgās likmes daļai" saņemtie maksājumi tika mākslīgi samazināti, bet arī bankām, kuras vēlējās ieņemt "pieprasījuma" pozīciju par konkrēto *EIRD* veidu, bet kuras darījumu nenoslēdza manipulāciju dalībnieku piedāvātās konkurētspējīgākās likmes dēļ. Šādas manipulācijas bija arī par sliktu tirgus dalībniekiem, kuri, par to nezinot, ieņēma *HSBC* un *Barclays* pretējas tirdzniecības pozīcijas. Šajā ziņā var norādīt, ka šo divu banku darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, tūlīt pēc 2007. gada 19. marta manipulācijām notikušajā telefona sarunā, kas ir minēta apstrīdētā lēmuma 329. apsvērumā, lietotie izteicieni ir nepārprotami par to, kā šie divi darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, uztver viņu manipulāciju negatīvās sekas konkurentiem.

98 Ar dažādiem prasītāju izvirzītajiem argumentiem nevar atspēkot šī secinājuma pamatotību.

99 Prasītāju izvirzīto argumentu pirmās grupas pamatā ir apgalvojums, ka ar *EURIBOR* manipulācijām nevar ierobežot konkurenci, jo būtībā starp bankām konkurences attiecības esot tikai tad, kad tiek noslēgti *EIRD*, un tikai pamatojoties uz atbilstoši to "fiksētās likmes daļai" noteikto likmi, kas ir vienīgā *EIRD* "cena".

100 Šāda kritika ir balstīta uz apgalvojumu, ka *EIRD* tiek noslēgti, tikai konkurējot attiecībā uz fiksēto likmi. Tomēr, kā Komisija pareizi norādīja apstrīdētajā lēmumā, no *EIRD* gūtā naudas plūsma izriet no maksājumu, kuri ir maksājami saskaņā ar *EIRD* "fiksētās likmes daļu" un "mainīgās likmes daļu", summēšanas neto izteiksmē. Tādējādi darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, ne tikai varēs uzlabot naudas plūsmu no jau esošiem *EIRD*, manipulējot ar atsauces likmi atkarībā no savas kopumā debitora vai kreditora pozīcijas, bet varēs arī vienoties par fiksēto likmi līgumos, ko noslēdz, zinot iekšējo informāciju saistībā ar mainīgo likmi, kas ir piemērojama naudas plūsmas noteikšanai nozīmīgos datumos. Viņa konkurētspējas stāvoklis var tikai uzlaboties salīdzinājumā ar konkurentiem, kuriem šādas informācijas nav.

101 Prasītājas, atsaucoties uz ekonomiskā pētījuma 347.–351. punktu (skatīt 80. punktu), apgalvo, ka banku, kas piedalījās 2007. gada 19. marta manipulācijās, interesēs nebija piemērot savas tirdzniecības pozīcijas atkarībā no šīs manipulācijas. Tomēr šī argumentācija, kā arī minētā pētījuma attiecīgās daļas ietver tikai vispārīgus apsvērumus, norādot, ka banku interesēs nav piedāvāt nosacījumus, kas ir labāki par to konkurentu piedāvātajiem, pamatojot, ka tas samazinātu *EIRD* rentabilitāti. Tas neļauj atspēkot faktu, ka, izmantojot iekšējo informāciju par mainīgo likmi, kāda tiks piemērota attiecīgajos datumos, darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, var noteikt fiksēto likmi, kādu piedāvāt, pirmkārt, lai nodrošinātu *EIRD* rentabilitāti, proti, lai savai bankai radītu pozitīvu naudas plūsmu un partnerim – negatīvu, un, otrkārt, lai šī fiksētā likme šķistu partnerim pievilcīgāka salīdzinājumā ar konkurentu piedāvāto.

102 Šajā ziņā ir jānorāda, ka nav pretrunas starp attiecīgo banku iespēju piedāvāt nosacījumus, kas ir labāki nekā to konkurentiem, no vienas puses, un, pārkāpuma kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, no otras puses. Proti, šīs lietas apstākļos šī iespēja drīzāk liecina par izmaiņām konkurences procesā *EIRD* tirgū par labu tikai tām bankām, kas piedalījās slepenajā norunā.

103 Šis secinājums vēl jo vairāk ir pamatots, ņemot vērā 2007. gada 19. marta manipulāciju iezīmes. No tām izriet, ka banku interesēs bija mainīt savu tirdzniecības pozīciju, lai veiktu šīs manipulācijas, iegūstot cik vien iespējams būtisku "pieprasījuma" riska pozīciju *EURIBOR-3M* piesaistītos "*futures*", rēķinoties ar šīs likmes saskaņotu pazemināšanos. Šajā ziņā ir uzskatāmi, ka telefonsarunā starp *HSBC* un *Barclays* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, kura notika 2007. gada 19. martā tieši pēc manipulācijām un ir minēta apstrīdētā lēmuma 329. apsvērumā, *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, šķiet, nožēlo, ka nav guvis tik lielu labumu kā *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, kurš bija izveidojis nozīmīgāku "pieprasījuma" pozīciju.

104 Līdz ar to, ņemot vērā *EURIBOR* nozīmi saskaņā ar šiem līgumiem maksājamās naudas plūsmas noteikšanā, ir jānoraida šī argumentu pirmā grupa, kuras mērķis ir pierādīt, ka Komisija ir kļūdījusies, secinādama, ka rīcības, manipulējot ar *EURIBOR-3M* likmi 2007. gada 19. martā, mērķis bija ierobežot konkurenci. No tā arī izriet, ka Vispārējā tiesa šajā ziņā varēja īstenot likumības pārbaudi, un, pretēji prasītāju apgalvotajam, šim Komisijas argumentācijas aspektam līdz ar to netrūkst pietiekama pamatojuma.

105 Otrās argumentu grupas ietvaros prasītājas pārmet Komisijai, ka tā tikai koncentrējās uz pārrunām saistībā tieši ar *EIRD* kā tādu tirdzniecību, neņemdama vērā, ka *HSBC* tirgoja *EIRD* risku segšanas un tirgus uzturēšanas nolūkos.

106 Jēdziens "tirgus uzturētājs" apstrīdētā lēmuma 40. apsvērumā ir definēts šādi: "tirgus uzturētāji ir privātpersonas vai sabiedrības, kas uzskata, ka tās spēj un vēlas pārdot vai pirkt finanšu instrumentus, piemēram, vērtspapīrus vai atvasinātos finanšu instrumentus, par cenām, kuras paši nosaka vispārīgi un pastāvīgi (izmantojot noteiktās pirkšanas un pārdošanas cenas), nevis par katru konkrētu darījumu". Prasītājas šo definīciju nav apstrīdējušas.

107 Tā kā "tirgus uzturētāji" *EIRD* tirgū darbojas vispārīgi un pastāvīgi, tie noslēdz lielāku skaitu darījumu nekā citi tirgus dalībnieki un vienmēr – peļņas gūšanas nolūkā. Prasītājas uzskata, ka tirgus uzturētāja statusā šī peļņa tiek meklēta galvenokārt no starpības starp tā noslēgto daudzo līgumu iegādes un pārdošanas cenām, proti, starpība starp visām tā "pieprasījuma" un piedāvājuma" pozīcijām, nevis starpība starp katra līguma fiksēto un mainīgo likmi.

108 Tomēr, lai gan tirgus uzturētājs peļņu var gūt, izmantodams atšķirību cenā, par kādu tas pērk un pārdod *EIRD*, tomēr tas neizslēdz peļņas meklēšanu starpībā starp viena *EIRD* darījuma fiksēto likmi un mainīgo likmi. Proti, šķiet maz ticams, ka darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, kurš slēdz ļoti lielu skaitu līgumu, piedāvājot fiksētā likmē balstītu cenu, neņemtu vērā, kāda nākotnē būs mainīgā likme.

109 Vēl jo vairāk – *HSCB* darbinieka, kas veic darījumus, "tirgus uzturētāja" statuss pastiprina to, cik maz ticams ir prasītāju arguments, ka *HSBC* interesēs neesot bijis pielāgot savas tirdzniecības pozīcijas atkarībā no 2007. gada 19. marta manipulācijām, uz kuru ir atbildēts šī sprieduma 101.–103. punktā. Proti, ir pilnībā loģiski piekrist darījuma mazākai rentabilitātei, paredzot nākotnē lielāka darījumu skaita noslēgšanu.

110 Visbeidzot, runājot par prasītāju uzsvērto, ka *EIRD* darījumi tiekot arī noslēgti risku segšanai, pietiek uzsvērt, ka šāda *EIRD* izmantošana nekādā ziņā nemazina to, ka tirgus uzturētāji var izmantot *EIRD* arī spekulatīvu darījumu vajadzībām, kā Komisija to atgādināja apstrīdētā lēmuma 38. apsvērumā.

111 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jānoraida prasītāju izvirzīto argumentu otrā grupa un ir jāsecina, ka Komisija pamatoti konstatēja, ka 2007. gada 19. marta manipulācijas, kurās *HSBC* piedalījās, ir kvalificējamas kā pārkāpums mērķa dēļ atbilstoši LESD 101. panta 1. punktam.

112 Trešajā argumentu grupā prasītājas kritizē kvalifikāciju par darījumu nosacījumu noteikšanu LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ko Komisija piemēroja arī attiecībā uz 2007. gada 19. marta manipulācijām.

113 Tomēr, tā kā kvalifikācija par pārkāpumu mērķa dēļ, kas ir piemērota 2007. gada 19. marta manipulācijām, šī sprieduma 94.–111. punktā izklāstīto iemeslu dēļ ir pietiekami pamatota no juridiskā viedokļa, uz šiem argumentiem nav jāatbild. Proti, attiecībā uz tiem var piemērot pastāvīgo judikatūru par to, ka, ja tikai ar atsevišķiem lēmuma pamatojuma punktiem šo lēmumu var juridiski pietiekami pamatot, tad trūkumiem, kas varētu skart citus tiesību akta pamatojuma punktus, katrā ziņā nav ietekmes uz lēmuma rezolutīvo daļu (šajā nozīmē un pēc analoģijas skat. spriedumus, 2001. gada 12. jūlijs, Komisija un Francija/*TF1*, C-302/99 P un C-308/99 P, EU:C:2001:408, 27. punkts, un 2006. gada 12. decembris, *SELEX Sistemi Integrati*/Komisija, T-155/04, EU:T:2006:387, 47. punkts).

114 Ņemot vērā iepriekš minēto, pamata pirmā daļa ir jānoraida.

b) Par pamata otro daļu, kas attiecas uz kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, kas ir piemērota citām "HSBC" pārmestajām darbībām

115 Šajā pamata daļā prasītājas apstrīd to, ka Komisija kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ ir piemērojusi darbībām, kas neattiecas uz manipulācijām ar *EURIBOR* 2007. gada 19. martā un apstrīdētajā lēmumā tiek apzīmētas kā informācijas apmaiņa, pirmkārt, par "tirdzniecības pozīcijām" un, otrkārt, par

"publiski nepieejamu detalizētu informāciju par to nodomiem un stratēģiju attiecībā uz *EIRD* cenu". Runājot par šo otro kategoriju, *HSBC* tiek pārmesta informācijas apmaiņa, kas esot notikusi par *EIRD* "mediānas cenām".

116 Tās norāda, ka šajā pamata daļā minētā informācijas apmaiņa aprobežojas ar sešām pārrunām tiešsaistē laikā no 2007. gada 12. februāra līdz 27. martam, kurās netika skartas manipulācijas ar *EURIBOR*.

117 Tās apgalvo, ka pārrunas, kas apstrīdētajā lēmumā ir apzīmētas kā informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām, bija nepietiekamas, lai ļautu konkrētajiem darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, saskaņot savas tirdzniecības pozīcijas. Prasītājas apstrīd Komisijas novērtējumu par 2007. gada 12. un 16. februāra, kā arī 9. un 14. marta pārrunām.

118 Saistībā ar pārrunām, kuras apstrīdētajā lēmumā ir apzīmētas kā informācijas apmaiņa par stratēģijām cenu jomā, prasītājas iebilst pret to, ka mediānas cena ir "cena", "cenu saraksts" vai "cenas sastāvdaļa", kas pieļauj šādu kvalifikāciju, un apgalvo, ka informācija par mediānas cenu nav konfidenciāla un ka šādas sarunas nāk konkurencei par labu. Tās apstrīd Komisijas novērtējumu par 2007. gada 14. un 16. februāra sarunām.

119 Komisija atbild, ka prasības pieteikumā apstrīdētie pierādījumi nav vienīgie piemēri par sensitīvas informācijas apmaiņu, kurā ir piedalījusies *HSBC*.

120 Saistībā ar pārrunām, kas apstrīdētajā lēmumā ir apzīmētas kā informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām, tā uzsver, ka, lai gan dažas no tām ir tieši saistītas ar 2007. gada 19. marta manipulācijām, tās pašas par sevi attiecas uz naudas plūsmas saskaņā ar *EIRD* ietekmēšanu, izkropļojot parasto konkurences gaitu.

121 Saistībā ar pārrunām, kuras apstrīdētajā lēmumā ir norādītas kā informācijas apmaiņa par stratēģijām cenu jomā, Komisija uzskata, ka mediānas cenas ļauj paredzēt pircēju un pārdevēju cenas un līdz ar to šī informācijas apmaiņa samazina nenoteiktību par šo cenu iespējamo līmeni, un šādu pārrunu saturs neatbilst normāliem konkrētā tirgus darbības nosacījumiem un nav labvēlīgs patērētājiem.

122 Tā nemaina savu apstrīdētajā lēmumā norādīto novērtējumu par 2007. gada 12., 14. un 16. februāra, kā arī par 9. un 14. marta sarunām.

123 Iesākumā ir jānorāda, ka, lai gan no šī pamata pirmās daļas pārbaudes izriet, ka *HSCB* piedalīšanās pārkāpumā pēc mērķa ir juridiski pietiekami pierādīta, tomēr arī šīs otrās daļas pārbaudes veikšanai ir nozīme. Proti, citu pret konkurenci vērstu *HSBC* darbību esamībai ir nozīme, runājot par *HSBC* izdarītā LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma smaguma novērtējumu, un līdz ar to – par tai uzliktā naudas soda samērīgumu. Proti, starp elementiem, kas jāņem vērā, novērtējot pārkāpuma smagumu, ir pret konkurenci vērstu darbību skaits un intensitāte (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2011. gada 8. decembris, *Chalkor*/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 57. punkts un tajā minētā judikatūra, un 2018. gada 26. septembris, *Infineon Technologies*/Komisija, C-99/17 P, EU:C:2018:773, 197. punkts).

124 Vispārējā tiesa konstatē, ka prasītāju argumentāciju var sadalīt divos iebildumos pēc tā, vai tā attiecas uz pamatojumu kvalifikācijai par ierobežojumu mērķa dēļ, ko Komisija ir piemērojusi pārrunām, kuras tā ir apzīmējusi, pirmkārt, kā informācijas apmaiņu par mediānas cenām un, otrkārt, kā informācijas apmaiņu par tirdzniecības pozīcijām.

1) Par iebildumu, ar ko tiek apstrīdēta kvalifikācija par ierobežojumu mērķa dēļ, kas ir piemērota informācijas apmaiņai par mediānas cenām

125 Runa ir par divām pārrunām, kurās *HSBC* piedalījās un kas ir bijušas par *EIRD* mediānas cenām (apstrīdētajā lēmumā apzīmētas arī kā "*mids*"), attiecīgi 2007. gada 14. februārī (apstrīdētā lēmuma 283.–285. apsvērums) un 2007. gada 16. februārī (apstrīdētā lēmuma 286.–288. apsvērums). Šīs pārrunas ietilpst pret konkurenci vērsto darbību kategorijā, kas ir norādītas apstrīdētā lēmuma 113. apsvēruma g) apakšpunktā, 358. apsvēruma g) apakšpunktā un 392. punkta g) apakšpunktā (informācijas apmaiņa ar publiski nepieejamu detalizētu informāciju par to nodomiem un *EIRD* cenu noteikšanas stratēģiju).

126 Tāpat kā attiecībā uz 2007. gada 19. marta manipulācijām, Komisija šādu informācijas apmaiņas kvalifikāciju par ierobežojumu mērķa dēļ ir pamatojusi, apstrīdētā lēmuma 394. apsvērumā atsaucoties uz informācijas asimetrijas radīšanu tirgus dalībnieku starpā, jo pārkāpuma dalībnieki, pirmkārt, atradās labākā situācijā, lai iepriekš pietiekami precīzi zinātu, kādā līmenī viņu konkurenti, kuri rīkojās slepenās vienošanās ietvaros, noteiks vai tiem būs jānosaka *EURIBOR*, un, otrkārt, tie zināja, vai *EURIBOR* konkrētajā datumā ir vai nav mākslīgi noteikts.

127 Pamatojuma elementi, kas konkrētāk attiecas uz mediānas cenām, ir atrodami citās apstrīdētā lēmuma daļās.

128 Tādējādi apstrīdētā lēmuma 32. apsvērumā ir uzsvērts, ka terminus "*run*" vai "*mids*" var "izskaidrot vienkārši [..], apzīmējot kā darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, tirdzniecības nodaļas vai bankas cenu sarakstus saistībā ar konkrētiem standarta finanšu instrumentiem". Minētā lēmuma 34. apsvērumā ir minēts, ka termins "*mid*" "apzīmē pieprasījuma un piedāvājuma mediānas vai vidējās cenas (piemēram, saņemtās, modelētās, kotētās vai apspriestās) konkrētam instrumentam[;] tās bieži ir uzticams aptuvenais atspoguļojums cenai, par kādu tirgus uzturētājs vienotos ar klientu, it īpaši, ja tirgus ir likvīds un atšķirība starp pieprasījumu/piedāvājumu [..] ir ierobežota".

129 Tāpat apstrīdētā lēmuma 34. apsvērumā Komisija atsaucās uz apstākli, ka banka tai paskaidroja, "ka darbinieki, kas veic atvasināto instrumentu tirdzniecību, izmanto mediānas punktus savās peļņas līknēs, lai noteiktu pieprasījuma vai piedāvājuma cenu, kādu piedāvās tirgū[; ja] viņi zina konkurenta mediānas cenu, pat ja tā nav faktiskā darījuma cena, darbiniekam, kas veic tirdzniecību ar atvasinātiem instrumentiem, ir priekšrocība, nosakot savu konkurentu faktisko pieprasījuma un piedāvājuma cenu [..;] mediānas cenas tiek izmantotas cenu noteikšanai, tirdzniecības pozīciju izveidošanai un portfeļa novērtēšanai".

130 Apstrīdētā lēmuma 419. apsvērumā Komisija, atbildot uz prasītāju argumentiem, norādīja, ka mediānas cena ir katra darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, aplēse par *EIRD* faktisko cenu, un ir tik daudz mediānas cenas aplēšu, cik tirgus dalībnieku, "ņemot vērā, ka *mid* ir cenas individuāla uztvere un līdz ar to atklāj nodomu par cenu". Šajā ziņā tā atgādināja, ka pašas prasītājas ir uzsvērušas, ka "piedāvājuma cena" parasti tiek noteikta nedaudz virs mediānas cenas un pieprasījuma cena – nedaudz zem tās un ka *mid* svārstības "mēdz svārstīties paralēli pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņām", un ka līdz ar to runa ir par cenām tuvu indikatīvu norādi.

131 Komisija arī izvērtēja jautājumu par to, vai informācija, ar kuru notika apmaiņa, ir vai nav slepena, un par tirgus pārredzamības pakāpi.

132 Tādējādi apstrīdētā lēmuma 395. apsvērumā Komisija uzsvēra, ka šī informācijas apmaiņa pārsniedz apmaiņu ar publiski pieejamu informāciju un tās mērķis ir palielināt dalībnieku savstarpējo pārredzamību un tādējādi par labu pusēm un par sliktu citiem tirgus dalībniekiem būtiski samazināt tirgum raksturīgo nenoteiktību.

133 Tāpat apstrīdētā lēmuma 399.–402. apsvērumā Komisija atspēkoja argumentāciju par to, ka informācija, ar kuru notika apmaiņa, nav sensitīva, jo ir sabiedrībai plaši pieejama. Tā uzskatīja, ka precīza kotēšanas informācija *EIRD* tirgū nav plaši pieejama, norādot, ka no lietas materiāliem izriet, ka neuzticama informācija dažkārt tika apzināti paziņota tirgus dalībnieku publiskajām platformām un ka darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, lai koriģētu savas cenu līknes, ir nepieciešama informācija par citu darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, noteiktajām cenām.

134 Apstrīdētā lēmuma 403. apsvērumā Komisija nav atbalstījusi argumentāciju, saistībā ar šīs informācijas apmaiņas leģitīmo mērķi, būtībā pamatojot, ka tā nenotika, domājot noslēgt darījumus starp konkrētajiem darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus. Tā arī uzsvēra, ka šāda informācijas apmaiņa starp tirgus uzturētājiem lielāku pārredzamību radīja tikai pašu starpā, nevis par labu visiem tirgus dalībniekiem.

135 Turklāt apstrīdētā lēmuma 431. apsvērumā Komisija iebilda pret to, ka dažas *EIRD* tirgus iezīmes, it īpaši tā ātrums un mainība, nozīmē, ka slepenā vienošanās var notikt, tikai bieži sazinoties par individuālu sarunu konkrētām detaļām, kā, piemēram, precīzu informāciju par individuāliem darījumiem nākotnē. Tā atkārtoja, ka "informācija, ar kuru notika apmaiņa, par vairumu ārpusbiržas *EIRD* darījumu detaļām (cena un apjomi) nebija publiski pieejama un [ka] darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, precīza informācija bija noderīga".

136 2007. gada 14. februāra pārrunas ir minētas apstrīdētā lēmuma 283.–285. apsvērumā. *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, *Barclays* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, tajās uzsver, ka *Deutsche Bank* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, dažas no savām cenām publicē savā *Bloomberg* ekrānā, uz ko *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, atbild, ka šīs cenas ir tikai indikatīvas. Pēc tam apstrīdētajā lēmumā ir atgādināts, ka "[*Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] pēc tam interesējas par [*HSBC* darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus,] konkrētu cenu augustā [[..]; *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] atbild "4,012" un nedaudz pirms tiešsaistes sarunas beigām precizē, ka tirgū viņam piedāvāja "4,005-4,015". No šīs sarunas Komisija secina, ka "[*Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] lūdz [*HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus,] konkrētu informāciju par cenu noteikšanu, nesaistīti ar iespējamo darījumu, uzdodot jautājumu, uz kuru [*HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] atbild [..]".

137 Runājot par 2007. gada 16. februāra pārrunām, apstrīdētā lēmuma 286.–288. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka "[*HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] un [*Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecība darījumus,] savstarpēji apmainījās ar informāciju attiecīgi par savām vidējām cenām *swap*[, kas ir piesaistīts] *EONIA* ("*T'as quoi 10/11 sp eonia*?") un [regulētā tirgū netirgotam procentu likmju nākotnes līgumam] ("*et sur le 1011 Jsp fra*?"). [*HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] nav pārliecināts par savu *swap EONIA* cenu ("*je dois être à la rue [..] 4,06*?" "*g 4,0625 en mid*"), bet [*Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus,] viņu iedrošina ("*non, ça va*") un turpinājumā atklāj operācijas cenas, piebilstot, ka ir guvis peļņu no [regulētā tirgū netirgota procentu likmju nākotnes līguma], pateicoties darījumiem ar diviem citiem tirgus dalībniekiem, kuri piedāvāja dažādas cenas par vienu un to pašu līgumu".

138 Komisija nav kļūdījusies, norādīdama, ka informācijas apmaiņa par mediānas cenām abās šajās sarunās notika ar mērķi ierobežot konkurenci.

139 Pirmkārt, ir jānorāda, ka informācijai par mediānas cenām, pretēji prasītāju apgalvotajam, *EIRD* nozarē ir nozīme cenu noteikšanā.

140 Pirmām kārtām, starp lietas dalībniekiem nav strīda, ka darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, nosaka *EIRD* fiksēto likmi, atsaucoties uz to, ko uzskata par mediānas cenu, proti nedaudz zem tās – savai "pieprasījuma cenai" un nedaudz virs tās – savai "piedāvājuma cenai", kā to Komisija atgādināja apstrīdētā lēmuma 419. apsvērumā.

141 Otrām kārtam, ir arī jāatzīst, ka zināšanas par konkurenta mediānas cenu ļauj novērtēt savu pieņēmumu par to, kāda būs *EIRD* mainīgā likme noteikšanas dienā, piemērojot apstrīdētā lēmuma 34. apsvērumā minēto peļņas līkni, vismaz attiecībā uz *EIRD* ar īsu termiņu. Tiesas sēdē atbildot uz jautājumu, vai par *EIRD* darījuma peļņas līkni ir zināms visiem tirgus dalībniekiem vai tā ir atkarīga no katra uzņēmēja individuālās uztveres, pašas prasītājas uzsvēra, ka šai peļņas līknei ir objektīvs raksturs un tā neizriet no individuāla novērtējuma attiecībā uz šāda veida instrumentiem.

142 Otrkārt, ir jānorāda, ka informācija par mediānas cenām attiecībā uz atvasinātiem instrumentiem *OTC* (*over the counter*), proti, ārpusbiržas darījumiem, nav publiska, pretēji informācijai par atvasinātiem instrumentiem, kas tiek tirgoti regulētajā tirgū. Proti, lai gan starp lietas dalībniekiem nav strīda, ka šī informācija ir pieejama vai to var izsecināt visi dalībnieki, kas darbojas regulētā tirgū, tā tas nav attiecībā uz atvasinātiem instrumentiem *OTC*.

143 Protams, informāciju par mediānas cenām saistībā ar šādiem instrumentiem var publiskot, tieši – atsevišķi darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, un netieši – ar tirdzniecības sabiedrību starpniecību. Tomēr šāda informācija nav vispārīgi pieejama un noteikti nav uzticama, par ko liecina šī sprieduma 136. punktā minētā 2007. gada 14. februāra saruna starp *HSBC* un *Barclays* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, par mediānas cenām, kuras *Deutsche Bank* darbinieks, ka veic tirdzniecības darījumus, publicē savā *Bloomberg* vietnē.

144 Treškārt, ir jāatgādina, ka var nodalīt konkurentus, kas neatkarīgi ievāc informāciju vai apspriež nākotnes cenas ar klientiem un trešajām personām, no vienas puses, un konkurentus, kas pirms savu atsauces cenu noteikšanas apspriež ar citiem konkurentiem cenu noteikšanas un cenu izmaiņu elementus, no otras puses. Lai gan pirmā minētā rīcība nerada nekādas grūtības attiecībā uz brīvas un neizkropļotas konkurences īstenošanu, otrās minētās rīcības gadījumā tas tā nav, jo tā ir pretrunā prasībai, ka katram uzņēmējam ir patstāvīgi jānosaka politika, ko tas paredz īstenot iekšējā tirgū, un ar šo patstāvības prasību starp šiem uzņēmējiem ir stingri aizliegts dibināt jebkādus tiešus vai netiešus kontaktus, kuru mērķis vai sekas ir vai nu ietekmēt pastāvošā vai potenciālā konkurenta rīcību tirgū, vai arī informēt šo konkurentu par rīcību, ko tas pats ir nolēmis vai plāno īstenot tirgū (skat. spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Dole Food* un *Dole Germany*/Komisija, T-588/08, EU:T:2013:130, 291. un 292. punkts un tajos minētā judikatūra).

145 Turklāt informācijas apmaiņai starp konkurentiem par datiem, kam ir nozīme cenu noteikšanā un kuri nav publiski pieejami, konkurences ziņā ir vēl jo sensitīvāka, ja konkurē darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, kuri rīkojas kā "tirgus uzturētāji", ņemot vērā viņu nozīmi *EIRD* tirgū. Kā ir uzsvērts šī sprieduma 106. un 107. punktā, "tirgus uzturētāji" darbojas vispārīgi un pastāvīgi un līdz ar to noslēdz lielāku darījumu skaitu nekā citi tirgus dalībnieki. Raugoties no konkurences tirgū viedokļa, ir jo būtiskāk, lai to cenas tiktu noteiktas patstāvīgi.

146 Ceturtkārt, ir jānorāda, ka 2007. gada 14. un 16. februāra pārrunas starp *HSBC* un *Barclays* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, bija par precīzu informāciju, ko otrs dalībnieks var izmantot.

147 Tādējādi no 2007. gada 14. februāra pārrunu atreferējuma kopumā izriet, ka ne tikai *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, atklāj savas mediānas cenas līmeni (4.012), kā arī viņam piedāvāto cenu (4.004/4.0015), bet abi darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, apmainās ar saviem iespaidiem par cenu līmeni un izmaiņām.

148 Runājot par 2007. gada 16. februāra pārrunām, no paskaidrojumiem, ko prasītājas pašas sniedza savos apsvērumos par paziņojumu par iebildumiem, izriet, ka *HSBC* un *Barclays* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, apsprieda savus vērtējumus saistībā ar mediānas cenu par *swap*, kas ir piesaistīts *EONIA*, kas sākās pēc desmit mēnešiem un kuram beigu termiņa datums bija vēl pēc mēneša (10/11 *swap EONIA*), un to salīdzināja ar *EURIBOR* piesaistīta regulētā tirgū netirgota procentu nākotnes līguma mediānas cenu, kas ir saistīts ar tiem pašiem datumiem. No šīm pārrunām izriet, ka,

no vienas puses, *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, pārvērtēja savu mediānas cenu *EONIA* piesaistītam *swap* pēc tam, kad bija saņēmis *Barclays* darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, viedokli, un, no otras puses, pārrunu dalībnieki apmainījās ar informāciju par to, kādai būtu jābūt atšķirībai starp abiem atvasinātajiem instrumentiem.

149 Piektkārt, ir jānorāda, ka prasītāju argumentāciju saistībā ar to, ka informācijas apmaiņa starp tirgus uzturētājiem par mediānas cenām ir it kā "konkurenci veicinoša", nevar atbalstīt. Būtībā prasītājas apgalvo, ka informācijas apmaiņa par mediānas cenām ir raksturīga darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, un konkrētāk, *EIRD* tirgū aktīvu tirgus uzturētāju, darbībai, kuras mērķis ir samazināt riskus, un tā ļaujot samazināt pieprasījuma un piedāvājuma starpību par labu klientiem.

150 Ir taisnība, ka, piemērojot šī sprieduma 57. punktā minēto judikatūru, pārbaudot kvalifikāciju mērķa dēļ, ir jāņem vērā tirgus, kurā notika informācijas apmaiņa, ekonomiskais un juridiskais konteksts.

151 Protams, ir arī taisnība, ka *EIRD* tirgum ir īpaša iezīme. Bieži vien bankas *EIRD* darījumus slēdz savstarpēji, it īpaši risku segšanas nolūkā. Citiem vārdiem sakot, jau pats tirgus raksturs nozīmē, ka bankām, tostarp tām, kas darbojas kā tirgus uzturētājas un konkurē saistībā ar *EIRD* piedāvājumu potenciālajiem klientiem, ir arī savstarpēji jāapspriežas un līdz ar to tā ir jāapmainās ar konfidenciālu informāciju.

152 Tomēr ir jāuzsver, ka šo *EIRD* tirgus ekonomiskā un juridiskā konteksta aspektu Komisija ir ņēmusi vērā, jo tā no savas analīzes izslēdz informāciju, ar kuru ir notikusi apmaiņa līguma sarunu ietvaros.

153 Ir jākonstatē, ka prasītāju argumentācijā nav kritika tikai par to, ka nav ņemts vērā *EIRD* tirgus ekonomiskais un juridiskais konteksts, bet Komisijai tiek pārmests, ka tā nav ņēmusi vērā darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpējo pārrunu iespējamo konkurenci veicinošo ietekmi.

154 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, izņemot galvenās operācijas aksesuārus ierobežojumus (skat. spriedumu, 2014. gada 11. septembris, *MasterCard* u.c./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 89. punkts un tajā minētā judikatūra), iespējamo konkurenci veicinošo ietekmi var ņemt vērā, to novērtējot tikai LESD 101. panta 3. punkta kontekstā. Proti, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka "*règle de raison*", proti, pārbaudes, kas prasa izsvērt nolīguma pozitīvo un negatīvo iedarbību uz konkurenci, kvalificējot nolīgumu atbilstoši LESD 101. panta 1. punktam, pastāvēšana Savienības konkurences tiesībās nav pieņemama (spriedums, 2012. gada 29. jūnijs, *E.ON Ruhrgas* un *E.ON*/Komisija, T-360/09, EU:T:2012:332, 65. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2003. gada 23. oktobris, *Van den Bergh Foods*/Komisija, T-65/98, EU:T:2003:281, 106. punkts).

155 Līdz ar to prasītājām bija jāpierāda, ka pārrunas par mediānas cenām ir tieši saistītas un nepieciešamas *EIRD* tirgus darbībai, vai arī, ka tās atbilst LESD 101. panta 3. punkta nosacījumiem.

156 Pirmkārt, ir jānorāda, ka prasītājas šajā prasībā nepārmet Komisijai kļūdainu LESD 101. panta 3. punkta piemērošanu.

157 Otrkārt, lai gan prasītāju argumentāciju var uztvert kā apgalvojumu, ka tirgus uzturētāju savstarpējā informācijas apmaiņa par mediānas cenām nav atdalāma no *EIRD* tirgus darbības, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja konkrētai operācijai vai darbībai tās neitralitātes vai pozitīvas ietekmes attiecībā uz konkurenci dēļ netiek piemērots LESD 101. panta 1. punktā paredzētais aizlieguma princips, minētais aizlieguma princips tāpat nav piemērojams viena vai vairāku šīs operācijas vai darbības dalībnieku komerciālas autonomijas ierobežojumam, ja šis ierobežojums ir objektīvi nepieciešams minētās operācijas vai darbības īstenošanai un ir samērīgs ar pirmās vai otrās minētās mērķi (skat. spriedumu, 2014. gada 11. septembris, *MasterCard* u.c./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 89. punkts un tajā minētā judikatūra). Proti, ja šādu ierobežojumu, kas ir kvalificēts par aksesuāru ierobežojumu, nevar nodalīt no pamatoperācijas vai pamatdarbības, neapdraudot tās pastāvēšanu un mērķus, šī ierobežojuma saderība ar LESD 101. pantu ir jāizskata kopumā ar

pamatoperācijas vai pamatdarbības, saistībā ar kuru ierobežojums ir uzskatāms par aksesuāru, saderību, neraugoties uz to, ka, aplūkojot izolēti, varētu šķist, ka šādam ierobežojumam *prima facie* ir piemērojams LESD 101 panta 1. punktā paredzētais aizlieguma princips (spriedums, 2014. gada 11. septembris, *MasterCard* u.c./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 90. punkts).

158 Lai nosacījumu varētu kvalificēt par aksesuāru, no vienas puses, ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir objektīvi nepieciešams galvenā darījuma īstenošanai, un, no otras puses, ir jāpārbauda, vai tas ir ar to samērīgs (spriedumi, 2001. gada 18. septembris, *M6* u.c./Komisija, T-112/99, EU:T:2001:215, 106. punkts, un 2012. gada 29. jūnijs, *E.ON Ruhrgas* un *E.ON*/Komisija, T-360/09, EU:T:2012:332, 64. punkts).

159 Runājot par pirmo nosacījumu, saskaņā ar judikatūru ir jānoskaidro, vai šīs operācijas vai darbības īstenošana attiecīgā ierobežojuma neesamības apstākļos būtu neiespējama. Tādējādi to, ka attiecīgā ierobežojuma neesamības apstākļos minētā operācija vai darbība būtu tikai kļuvusi par grūtāk īstenojamu vai par mazāk izdevīgu, nevar uzskatīt par faktu, kas piešķirtu šim ierobežojumam "objektīvi nepieciešamo" raksturu, kāds ir vajadzīgs, lai to varētu kvalificēt par aksesuāru. Ar šādu interpretāciju šis jēdziens tiktu paplašināts uz ierobežojumiem, kas nav obligāti nepieciešami pamatoperācijas īstenošanai. Šāds rezultāts varētu apdraudēt LESD 101. panta 1. punktā paredzētā ierobežojuma lietderīgo iedarbību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 11. septembris, *MasterCard* u.c./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 91. punkts).

160 Šis pirmais nosacījums, to piemērojot izskatāmās lietas apstākļiem, nozīmē noskaidrot, vai *EIRD* tirgus darbība būtu neiespējama bez tirgus uzturētāju savstarpējas informācijas apmaiņas par mediānas cenām. Šajā ziņā pietiek uzsvērt, ka, protams, prasītājas savos procesuālajos rakstos atsaucas uz konkurenci veicinošu iedarbību, kāda varētu būt šādai darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpējai informācijas apmaiņai, jo tā ir ļāvusi prasītājām samazināt nenoteiktību par līmeni, kādā tās var segt savas pozīcijas, un līdz ar to piedāvāt labvēlīgākas cenas. Tomēr prasītājas nepierāda, ka atvasināto instrumentu ārpusbiržas darījumu tirgus nevarētu darboties bez šādas informācijas apmaiņas starp darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, kuri rīkojas kā tirgus uzturētāji. Tādējādi šajā gadījumā pirmais nosacījums netiek izpildīts.

161 Visu šo iemeslu dēļ prasītāju pirmais iebildums ir jānoraida.

2) Par iebildumu, ar ko tiek apstrīdēts pamatojums kvalifikācijai par ierobežojumu mērķa dēļ, kas ir piemērota informācijas apmaiņai par tirdzniecības pozīcijām

162 Šajā iebildumā tiek apstrīdēta Komisijas sniegtā kvalifikācija darbībām, kas ir aprakstītas apstrīdētā lēmuma 271.–276. (2007. gada 12. februāra pārrunas), 286.–288. (2007. gada 16. februāra pārrunas), 295. (2007. gada 9. marta pārrunas) un 296.–298. apsvērumā (2007. gada 14. marta pārrunas). Īstenodama savu aizstāvību, Komisija apgalvo, ka pārrunas par tirdzniecības pozīcijām notika arī 2007. gada 13. un 28. februārī, kā arī 19. martā.

163 Runājot par 2007. gada 13. un 28. februāra, kā arī 19. marta pārrunām, uz ko atsaucas Komisija, ir pietiekami uzsvērt, ka tās visas notika, paredzot manipulācijas ar 2007. gada 19. marta *EURIBOR* vai arī bija ar to saistītas, un ka līdz ar to jau ir secināts, ka tās ir daļa no rīcības, kurai ir pret konkurenci vērsts mērķis. Turklāt šajā pamata daļā prasītājas neapstrīd tām piemēroto kvalifikāciju par ierobežojumu mērķa dēļ.

164 Tāds pats secinājums ir izdarāms saistībā ar 2007. gada 12. un 16. februāra pārrunām, jo jau ir norādīts, ka Komisija tās ir pamatoti kvalificējusi par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ. Pirmkārt, no šī pamata pirmās daļas izriet, ka Komisija pareizi norādīja, ka 2007. gada 12. februāra pārrunas iekļāvās manipulācijās ar 2007. gada 19. marta *EURIBOR* un tādējādi ir daļa no LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma. Otrkārt, ņemot vērā šīs pamata daļas pirmā iebilduma pārbaudes ietvaros izklāstītos

iemeslus, Komisija arī pareizi norādīja, ka 2007. gada 16. februāra pārrunas ir daļa no šī paša LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma, ciktāl tās saturēja informācijas apmaiņu par mediānas cenām. Līdz ar to nav jānoskaidro, vai arī cita iemesla dēļ šī pati rīcība ir kvalificējama kā pārkāpums mērķa dēļ.

165 Līdz ar to jautājums paliek tikai par 2007. gada 9. un 14. marta pārrunām.

166 Šīs pārrunas ir daļa no pret konkurenci vērstās darbības, kas ir minēta apstrīdētā lēmuma 113. apsvēruma b) apakšpunktā, 358. apsvēruma b) apakšpunktā un 392. apsvēruma b) apakšpunktā (darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpēja informācijas apmaiņa par savām attiecīgajām tirdzniecības pozīcijām/riska darījumiem saistībā ar *EIRD*), un apstrīdētā lēmuma 113., 358. apsvērumā un 392. apsvēruma c) apakšpunktā (darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpēja informācijas apmaiņa par iespēju pielīdzināt savas tirdzniecības pozīcijas).

167 No apstrīdētā lēmuma 394. un 395. apsvēruma izriet, ka tāds pats apsvērums kā izmantotais attiecībā uz 2007. gada 19. marta manipulācijām un informācijas apmaiņu par mediānas cenām ir izmantojams arī, lai pamatotu kvalifikāciju par pārkāpumu mērķa dēļ, kas ir piemērota informācijas apmaiņai par tirdzniecības pozīcijām, proti, ka tā ir radījusi šīs apmaiņas dalībniekiem labvēlīgu informācijas asimetrijas situāciju, palielinot pušu savstarpējo pārredzamību un ievērojami samazinot parasto tirgum piemītošo nenoteiktību.

168 Ir jānorāda, ka apstrīdētajā lēmumā nekur nav norādīta jēdziena "tirdzniecības pozīcija" definīcija. Tomēr šī termina lietojums dažādās vietās šajā lēmumā liecina, ka tas attiecas uz darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, ieguldījumu portfeļa ("*book*") veidošanu, viņa riska darījumu līmeni un virzienu *EIRD* tirgū.

169 Pamatojuma elementi, kas konkrētāk attiecas uz tirdzniecības pozīcijām, ir atrodami citās apstrīdētā lēmuma daļās.

170 Tādējādi apstrīdētā lēmuma 390. apsvērumā Komisija atgādināja, ka atbilstoši *RBS* teiktajam, katram tirgus uzturētājām bija darījumu reģistrs ar līgumu sarakstu, un no tā secināja, ka, "savstarpēji izpaužot savas tirdzniecības pozīcijas, tirgus uzturētāji var[ēja] izsecināt attiecīgi savu pieprasījumu un piedāvājumu saistībā ar šiem līgumiem un šo informāciju var[ēja] izmantot savā labā[; tas] var[ēja] tiem likt pielāgot savus darījuma modeļus un [atļāva] būt labāk informētiem par konkurējošiem tirgus uzturētājiem un citiem tirgus dalībniekiem".

171 Apstrīdētā lēmuma 417. apsvērumā Komisija norādīja, ka "informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām [..] kalpoja, lai pārbaudītu, vai dalībnieku komerciālās intereses ir vērstas vienā virzienā, pirms tie var veikt citus saskaņotus pasākumus, lai ietekmētu *EIRD* vērtību par sliktu konkurentiem, kuri nebija aizliegtās vienošanās dalībnieki". Tā piebilda, ka "nepārredzamā *EIRD* tirgū [..] šādas informācijas apmaiņa ļāva aizliegtās vienošanās dalībniekiem būt labāk informētiem salīdzinājumā ar citiem tirgus dalībniekiem". Tajā pašā apsvērumā Komisija arī uzsvēra, ka, "atklājot savas tirdzniecības pozīcijas un tādējādi spējot piemērot savus darījuma modeļus, aizliegtās vienošanās dalībnieki varēja ietekmēt savu portfeļu vērtību, kas savukārt ietekmēja darījumu nosacījumus [LESD] 101. panta 1. punkta [a) apakšpunkta] izpratnē un faktiski ietekmēja konkurences struktūru *EIRD* tirgū".

172 2007. gada 9. marta pārrunas starp *HSBC* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, un *Deutsche Bank* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, ir minētas apstrīdētā lēmuma 295. apsvērumā. Komisija tajā atzina, ka šīs pārrunas skāra būtisku dalībnieku konkrētas tirdzniecības pozīcijas un tās notika ārpus iespējamā darījuma konteksta.

173 2007. gada 14. marta pārrunas ir minētas apstrīdētā lēmuma 296.–298. apsvērumā. No tiem izriet, ka šīs pārrunas skāra notikušas spekulācijas ar *EONIA* un *EURIBOR-1M* likmju starpību, kurās *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, bija bijis zaudētājs, kamēr *Barclays* darbinieks, kas veic

tirdzniecības darījumus, bija ievērojami ieguvis finansiāli. Turklāt *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, viņam paskaidro, kā, viņaprāt, tirgus ir darbojies, un uzsver, ka tāpat būtu jābūt arī ar jūnija termiņiem.

174 Lai novērtētu šīm pārrunām piemērotās kvalifikācijas par ierobežojumu mērķa pamatotību, ir jāatgādina, ka atbilstoši Komisijas norādītajam šīs pārrunas veicināja *EIRD* nozares cenu sastāvdaļu parastās noteikšanas gaitas izkropļošanu. Turklāt it īpaši apstrīdētā lēmuma 417. apsvērumā Komisija arī norādīja, ka pārrunām par tirdzniecības pozīcijām bija ietekme uz citiem darījumu nosacījumiem LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

175 Runājot par šo otro kvalifikāciju, to principā un šī sprieduma 74.–77. punktā izskaidroto iemeslu dēļ var ņemt vērā – pat ja tā netiek minēta apstrīdētā lēmuma rezolutīvajā daļā – tomēr tikai ar nosacījumu, ka tā ir juridiski pietiekami pamatota.

176 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 296. pantā prasītajam pamatojumam ir jābūt piemērotam attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo iestādes – akta autores – argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt pārbaudi. Saistībā konkrēti ar individuālu lēmumu pamatojumu, šādu lēmumu pamatošanas pienākuma mērķis – papildus ļaut tiesai īstenot savu kontroli – ir sniegt ieinteresētajai personai pietiekamu norādi, lai saprastu, vai lēmumā, iespējams, nav pieļauta kļūda, kas ļauj apstrīdēt tā likumību (skat. spriedumu, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 115. punkts un tajā minētā judikatūra).

177 Kā prasītājas pamatoti norāda savos procesuālajos rakstos, apstrīdētajā lēmumā nevar identificēt, kādi būtu "citi darījumu nosacījumi", kas ir bijuši saskaņoti pēc informācijas apmaiņas par tirdzniecības pozīcijām, kurā bija iesaistīta *HSBC*. No tā izriet, ka šāds pamatojums neatbilst šī sprieduma 176. punktā minētajā judikatūrā atgādinātajiem kritērijiem un līdz ar to nevar tikt ņemts vērā, pārbaudot, vai informācijas apmaiņas par tirdzniecības pozīcijām kvalifikācija par ierobežojumu mērķa dēļ ir pamatota.

178 Līdz ar to saistībā ar šo iebildumu ir jānoskaidro, vai Komisija varēja pamatoti atzīt, ka šāda informācijas apmaiņa ir izkropļojusi parasto cenu sastāvdaļu noteikšanas gaitu *EIRD* nozarē.

179 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmām kārtām, ka konkurentu sasvstarpējai informācijas apmaiņai par savu ieguldījumu portfeļa sastāvu vai to riska līmeni, nav tāda pati nozīme cenu noteikšanā *EIRD* tirgū kā informācijai par mediānas cenām. Proti, lai gan šī sprieduma 139.–141. punktā izklāstīto iemeslu dēļ šāda informācija par mediānas cenām atvieglo konkurenta piedāvātās atvasinātā instrumenta fiksētās likmes noskaidrošanu un uztveri par to, kāda būs mainīgā likme tās noteikšanas dienā, tas tā nav attiecībā uz informācijas apmaiņu par tirdzniecības pozīcijām, kuras tieši neattiecas uz *EIRD* likmēm.

180 Šajā sakarā iztaujāta tiesas sēdē, Komisija pati atzina, ka informācijas apmaiņai par tirdzniecības pozīcijām pašai par sevi nav tādas konkurenci ierobežojošas ietekmes kā informācijas apmaiņai par mediānas cenām.

181 Šo secinājumu apstiprina arī apstrīdētā lēmuma interpretācija. No tā izriet, ka vairumā gadījumu informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām bija kā papildinājums citām konkurenci ierobežojošām darbībām, kurām bija pierādīts konkurenci ierobežojošs mērķis. Tādējādi apstrīdētā lēmuma 417. apsvērumā Komisija uzsver, ka "informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām [..] kalpoja, lai pārbaudītu, vai dalībnieku komerciālās intereses ir vērstas vienā virzienā, pirms tie var veikt citus saskaņotus pasākumus, lai ietekmētu *EIRD* vērtību par sliktu konkurentiem, kuri nebija aizliegtās vienošanās dalībnieki".

182 Tādējādi lielākajai daļai pārrunu par tirdzniecības pozīcijām, kurās piedalījās *HSBC* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, ir saistība ar manipulācijām ar 2007. gada 19. marta *EURIBOR*. Tas tā ir 2007. gada 12., 13. un 28. februāra, kā arī 19. marta pārrunās ar *Barclays* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus.

183 Citādi ir ar 2007. gada 9. un 14. marta pārrunām, kas nenotika, paredzot manipulācijas ar 2007. gada 19. marta *EURIBOR*.

184 Otrām kārtām, no šī sprieduma 54., 55., 59. un 62. punktā minētās judikatūras izriet, ka, ja informācijas apmaiņa starp konkurentiem samazina konkurenci vai var būt pretrunā konkurences tiesību normām, ja ar to samazina vai novērš nenoteiktības pakāpi attiecībā uz konkrētā tirgus funkcionēšanu, kā rezultātā tiek ierobežota konkurence starp uzņēmumiem, kvalifikācija par pārkāpumu mērķa dēļ ir jāattiecina tikai uz to informācijas apmaiņu, kura ir pietiekami kaitīga konkurencei, tādējādi, lai nav jāpārbauda tās iedarbība. Tas it īpaši attiecas uz informācijas apmaiņu, kas ieinteresēto personu apziņā var novērst nenoteiktību attiecībā uz datumu, apmēru un kārtību, kādā konkrētie uzņēmumi piemēros savu rīcību tirgū.

185 Trešām kārtām un līdz ar to ir jānoskaidro, vai informācija, ar kuru ir notikusi apmaiņa 2007. gada 9. un 14. marta pārrunās, ir mazinājusi vai novērsusi nenoteiktības pakāpi tirgū tādējādi, lai Komisija no tā varētu secināt par ietekmi uz cenu sastāvdaļu parasto noteikšanas gaitu *EIRD* nozarē, nepārbaudot tās sekas.

186 Pirmkārt, saistībā ar 2007. gada 9. marta pārrunām ir jāuzsver, ka apstrīdētā lēmuma 295. apsvērumā Komisija pārmet *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, ka viņš par savām tirdzniecības pozīcijām ir informējis *Deutsche Bank* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, tostarp paziņojot, ka "*j'ai fait la patte 5 ans* [..] *je suis flattener à des niveau[x] imbattables! et je reste short du court euro*", uz ko *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, atbild "*bravo bien joué*". Tā pārmet *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, arī to, ka tās pašas sarunas laikā viņš par savu portfeli ir uzrakstījis "*flattener euro maintenant 2-5 ans short de juin et sept 7 euribor*", ko Komisija interpretē kā prognozi par "divu līdz piecu gadu termiņa *EIRD* cenu *spread* samazināšanos un[, ka *HSBC* darbiniekam kas veic tirdzniecības darījumus,] ir īstermiņa tirdzniecības pozīcija ar 2007. gada jūnija un septembra termiņa regulētā tirgū tirgotiem procentu nākotnes līgumiem". Komisija arī norādīja, ka *Deutsche Bank* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, viņam atbild "*moi j'ai pas de h8 et de 2y*!", ko Komisija interpretē tādējādi, ka viņam nav "2008. gada marta regulētā tirgū tirgotu procentu nākotnes līgumu, ne *EIRD* ar divu gadu termiņu".

187 Protams, ir jānorāda, ka darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, ir apsprieduši savu portfeļu sastāvu, tādējādi apmainoties ar konfidenciālu informāciju ārpus iespējamā darījuma konteksta.

188 Tomēr pretēji Komisijas apgalvotajam, tā juridiski pietiekami nepierāda, ka šīs pārrunas darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, sniedza priekšrocību informācijas ziņā, kas viņiem tādēļ varēja ļaut pielāgot savas tirdzniecības stratēģijas.

189 Pirmām kārtām, šī saruna vedina domāt, ka *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, *Deutsche Bank* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, lielās ar savu labi īstenotu operāciju un *Deutsche Bank* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, viņu ar to apsveic. No sniegtās informācijas, kas ir neprecīza un nav detalizēta, šajā sarunā nevar saskatīt skaidrojumu par "stratēģiju", kuras pārzināšana *Deutsche Bank* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, būtu nostādījusi tik labvēlīgākā situācijā, salīdzinot ar viņa konkurentiem, ka Komisija no tā varēja secināt, ka minētajai sarunai ir konkurenci ierobežojošs mērķis.

190 Otrām kārtām, kā to uzsver prasītājas un par ko Komisija nav cēlusi iebildumus, darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, sniegtie informācijas elementi par saviem portfeļiem neskar ne attiecīgo procentu likmju termiņus, ne attiecīgo tirdzniecības pozīciju apmēru.

191 Taču bez precīzākas šāda veida informācijas nevar secināt, ka šīs pārrunas ir mazinājušas vai novērsušas nenoteiktības pakāpi tirgū tādējādi, lai Komisija no tā varētu izsecināt ietekmi uz cenu sastāvdaļu parasto noteikšanas gaitu *EIRD* nozarē, nepārbaudot tās sekas.

192 Otrkārt, saistībā ar 2007. gada 14. marta apspriedi, kas ir minēta apstrīdētā lēmuma 296.–298. apsvērumā, protams, ir jānorāda, ka, pretēji iepriekšējai sarunai, informācija, ar ko darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, apmainījās, ir precīza un skaidra. *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, informē *HSBC* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, par veidu, kā nākotnē gūt finansiālu labumu, izmantojot atšķirības *EURIBOR-1M* un *EONIA* likmēs.

193 Tomēr ir jākonstatē, ka, šādi rīkojoties, *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, nesniedz *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, nekādu konfidenciālu informāciju. Viņš tikai dalās savā novērojumā būtībā par to, ka *EONIA* likmei var būt ietekme uz *EURIBOR-1M* likmi. Taču pat tad, ja *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, šķiet, nav informēts par šo abu likmju savstarpējās iedarbības iezīmi, runa ir tikai par novērojumu, kādu varēja veikt ikviens tirgus novērotājs. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka ar viņa konkurentam sniegto skaidrojumu ir mazināta vai novērsta nenoteiktības pakāpe tirgū tādējādi, lai Komisija no tā varētu izsecināt ietekmi uz cenu sastāvdaļu parasto noteikšanas gaitu *EIRD* nozarē.

194 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāsecina, ka 2007. gada 9. un 14. marta pārrunas atsevišķi vai kopā nevar uzskatīt par tādām, kurām ir konkurenci ierobežojošs mērķis LESD 101. panta 1. punkta izpratnē.

195 Līdz ar to pirmā pamata otrajā daļā prasītājas pamatoti apgalvo, ka Komisija nevarēja atzīt, ka 2007. gada 9. un 14. marta pārrunām bija konkurenci ierobežojošs mērķis.

2. Par otro, trešo un ceturto pamatu, kas attiecas uz Komisijas piemēroto vienota un turpināta pārkāpuma kvalifikāciju

196 Otrā, trešā un ceturtā pamata mērķis uz apstrīdēt Komisijas secinājumu par *HSBC* piedalīšanos vienotā un turpinātā pārkāpumā.

197 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 101. panta 1. punkta pārkāpums var izrietēt ne tikai no atsevišķas darbības, bet arī no virknes darbību vai turpinātas rīcības, pat ja viens vai vairāki šīs darbību virknes vai turpinātās rīcības elementi paši, aplūkojot atsevišķi, var būt minētās normas pārkāpums. Ja dažādas darbības ietilpst "kopējā plānā" to identiskā mērķa dēļ, kas izkropļo konkurenci iekšējā tirgū, Komisijai ir tiesības noteikt atbildību par šīm darbībām atkarībā no dalības attiecīgajā pārkāpumā kopumā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce*/Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 156. punkts un tajā minētā judikatūra).

198 Uzņēmums, kas šādā vienotā un saliktā pārkāpumā ir piedalījies ar tādu savu rīcību, uz kuru attiecas tādi LESD 101. panta 1. punkta jēdzieni kā nolīgums vai saskaņotas darbības ar mērķi, kas ir vērsts pret konkurenci, un kura ir vērsta uz pārkāpuma īstenošanu kopumā, var būt atbildīgs arī par citu uzņēmumu šī paša pārkāpuma ietvaros veiktu rīcību par visu laikposmu, kad tas minētajā pārkāpumā ir piedalījies. Tā tas ir gadījumā, ja tiek pierādīts, ka minētais uzņēmums ir centies ar savu rīcību veicināt kopīgo mērķu, uz kuriem tiecās visi dalībnieki, sasniegšanu un ka tas zināja par faktisko rīcību, ko bija iecerējuši vai īstenojuši citi uzņēmumi, lai sasniegtu to pašu mērķi, vai ka tas varēja paredzēt šādu rīcību un ka tas bija gatavs uzņemties risku (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce*/Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 157. punkts un tajā minētā judikatūra).

199 Tādējādi uzņēmums var būt tieši piedalījies visā pret konkurenci vērstajā rīcībā, kura veido vienotu un turpinātu pārkāpumu, un šādā gadījumā Komisijai ir tiesības to saukt pie atbildības par visu šo rīcību un līdz ar to – par minēto pārkāpumu kopumā. Uzņēmums var arī būt tieši piedalījies tikai vienotu un turpinātu pārkāpumu veidojošās pret konkurenci vērstās rīcības daļā, bet tas var būt zinājis par visu pārējo pārkāpjošo rīcību, ko iecerējuši vai īstenojuši pārējie aizliegtās vienošanās dalībnieki to pašu mērķu labā, vai arī tas ir varējis to saprātīgi paredzēt un ir bijis gatavs uzņemties risku. Šādā gadījumā Komisijai arī ir tiesības šo uzņēmumu vainot par visām pret konkurenci vērstajām darbībām, kas veido šo pārkāpumu, un tādējādi – par šo pārkāpumu kopumā (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce*/Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 158. punkts un tajā minētā judikatūra).

200 Savukārt, ja uzņēmums ir tieši piedalījies vienā vai vairākās pret konkurenci vērstās darbībās, kuras veido vienotu un turpinātu pārkāpumu, bet ja nav ticis konstatēts, ka šis uzņēmums ar savu rīcību ir vēlējies piedalīties pārējo aizliegtās vienošanās dalībnieku izvirzīto kopējo mērķu īstenošanā un ka tam ir bijušas zināmas pārējās minēto dalībnieku iecerētās vai īstenotās prettiesiskās darbības šo pašu mērķu īstenošanai vai arī ka tas varēja saprātīgi tās paredzēt un bija gatavs uzņemties ar tām saistīto risku, Komisijai ir tiesības tam inkriminēt tikai darbības, kurās tas ir piedalījies tieši, un pārējās tādas minēto dalībnieku iecerētās vai īstenotās pret konkurenci vērstās darbības to pašu mērķu īstenošanai, ko īstenoja šis uzņēmums, attiecībā uz kurām ir pierādīts, ka tas varēja saprātīgi tās paredzēt un bija gatavs uzņemties ar tām saistīto risku (skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce* /Komisija un Komisija/*Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416, 159. punkts un tajā minētā judikatūra).

201 Turklāt, lai dažādas darbības kvalificētu par vienotu un turpinātu pārkāpumu, nav jāpārbauda, vai tās veido papildinošu saikni tādā nozīmē, ka katra no tām ir vērsta pret vienu vai vairākām normālas konkurences sekām un mijiedarbojoties veicina visu to pret konkurenci vērsto seku īstenošanu, kuras vēlējās pārkāpuma izdarītāji vispārēja plāna ietvaros, kam ir vienots mērķis. Savukārt nosacījums saistībā ar vienota mērķa jēdzienu nozīmē, ka ir jāpārbauda, vai nepastāv elementi, kas raksturo dažādas pārkāpumā ietilpstošas darbības, kuri varētu norādīt uz to, ka citu uzņēmumu, kas piedalās pārkāpumā, reāli īstenotajai rīcībai nav viens un tas pats pret konkurenci vērstais mērķis vai sekas, un tādējādi tā neietilpst "kopējā plānā" to identiskā mērķa dēļ, kas izkropļo konkurenci iekšējā tirgū (šajā nozīmē skat. spriedumu 2013. gada 19. decembris, *Siemens* u.c./Komisija, C-239/11 P, C-489/11 P un C-498/11 P, nav publicēts, EU:C:2013:866, 247. un 248. punkts).

202 Turklāt, tā kā kvalifikācijas par vienotu un turpinātu pārkāpumu rezultātā uzņēmumam tiek pārmesta dalība konkurences tiesību pārkāpumā, ir jāatgādina, ka konkurences tiesību jomā tiesvedības par konkurences noteikumu pārkāpumu gadījumā Komisijai ir jāsniedz pierādījumi par tās konstatētajiem pārkāpumiem un jāiesniedz atbilstoši pierādījumi, lai juridiski pietiekami pierādītu apstākļus, kas veido pārkāpumu (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 71. punkts un tajā minētā judikatūra).

203 Lai konstatētu LESD 101. panta 1. punkta pārkāpuma pastāvēšanu, ir nepieciešams, lai Komisija iesniegtu nopietnus, precīzus un saskanīgus pierādījumus. Tomēr katram tās iesniegtajam pierādījumam nav noteikti jāatbilst šiem kritērijiem attiecībā uz katru pārkāpuma elementu. Ir pietiekami, ja pierādījumu kopums, uz ko iestāde atsaucas, kopumā ņemot, atbilst šai prasībai (skat. spriedumu, 2010. gada 1. jūlijs, *Knauf Gips*/Komisija, C-407/08 P, EU:C:2010:389, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

204 Turklāt, ja tiesai ir šaubas, tās ir jāinterpretē par labu uzņēmumam, kuram ir adresēts lēmums, ar ko ir konstatēts pārkāpums. Nevainīguma prezumpcija ir vispārējs Savienības tiesību princips, kas šobrīd ir nostiprināts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 48. panta 1. punktā (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).

205 No Tiesas judikatūras arī izriet, ka procesos par uzņēmumiem piemērojamo konkurences tiesību normu pārkāpumiem, kuru rezultātā var tikt uzlikti naudas sodi un kavējuma naudas, ir piemērojams nevainīguma prezumpcijas princips (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie* /Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 73. punkts un tajā minētā judikatūra).

206 Šajā lietā, kā jau ir uzsvērts šī sprieduma 70. punktā, Komisija ir piemērojusi šo kvalifikāciju par vienotu un turpinātu pārkāpumu trīs darbību grupām pēc tā, vai tās attiecas, pirmkārt, uz manipulācijām ar *EURIBOR* iesniegtajām likmēm [113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma a) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par vēlamo *EURIBOR* likmes līmeni; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma d) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par iespēju pielāgot *EURIBOR* iesniedzamās likmes; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma e) apakšpunkts: darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, saziņa ar savas bankas *EURIBOR* likmju piedāvājumu iesniedzēju; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma f) apakšpunkts: vienošanās, lai uzzinātu par mēģinājumiem ietekmēt *EURIBOR* likmju piedāvājumus], otrkārt, uz informācijas apmaiņu par tirdzniecības pozīcijām saistībā ar *EIRD* [113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma b) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par attiecīgajām tirdzniecības pozīcijām/riska darījumiem; 113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma c) apakšpunkts: informācijas apmaiņa par iespēju pielāgot tirdzniecības pozīcijas] un, treškārt, uz informācijas apmaiņu ar publiski nepieejamu detalizētu informāciju par banku nodomiem un stratēģiju attiecībā uz *EIRD* cenu [113. un 358. apsvērums un 392. apsvēruma g) apakšpunkts].

207 Apstrīdētajā lēmumā izvirzītie iemesli, lai pamatotu šo kvalifikāciju par vienotu un turpinātu pārkāpumu, ir izklāstīti apstrīdētā lēmuma 442.–492. apsvērumā un ir apkopoti šī sprieduma 19. punktā. Komisija atzina vienota ekonomiska mērķa esamību (444.–450. apsvērums) un uzskatīja, ka dažādās konkrētās darbības ietilpst kopējā rīcības shēmā (451.–456. apsvērums) un ka attiecīgo banku darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, bija zināms vai būtu vajadzējis zināt par aizliegtās vienošanās vispārējo darbības jomu un pamatiezīmēm kopumā (457.–483. apsvērums).

208 Kā izriet no šī sprieduma 197. un 198. punktā minētās judikatūras, lai secinātu, ka uzņēmums ir piedalījies vienotā un turpinātā pārkāpumā, trīs elementi ir noteicošie. Pirmais attiecas uz vienota un turpināta pārkāpuma esamību. Dažādām konkrētajām darbībām ir jāietilpst "kopējā plānā", kuram ir vienots mērķis. Otrais un trešais elements attiecas uz uzņēmuma vainojamību par vienotu un turpinātu pārkāpumu. Pirmkārt, šim uzņēmumam ir jābūt nodomam ar savu rīcību veicināt visu dalībnieku kopīgo mērķu sasniegšanu. Otrkārt, tam ir jābūt informētam par citu uzņēmumu iecerētajām vai veiktajām prettiesiskajām darbībām, īstenojot šos pašus mērķus, vai tam vajadzēja saprātīgi to paredzēt un būt gatavam uzņemties ar to saistīto risku. Šo trīs elementu esamība tiek apstrīdēta attiecīgi ar prasītāju otro, trešo un ceturto pamatu.

a) Par otro pamatu, ar ko tiek apstrīdēta "kopēja plāna", kam ir vienots mērķis, esamība

209 Otrā pamata ietvaros prasītājas apstrīd "kopēja plāna", kam ir vienots mērķis, esamību un no tā secina, ka Komisijas veiktā kvalificēšana par vienotu un turpinātu pārkāpumu ir kļūdaina.

210 Apstrīdētā lēmuma atbilstošais pamatojums ir ietverts apstrīdētā lēmuma 444.–456. apsvērumā "Vienots ekonomiskais mērķis" un "Kopējas rīcības shēma" un ir apkopots šī sprieduma 19. punktā.

211 Otrajā pamatā ietvertos prasītāju argumentus var iedalīt divās daļās pēc tā, vai tie būtībā attiecas uz pārkāpuma vienoto mērķi vai uz "kopēja plāna" pastāvēšanu.

1) Par pamata pirmo daļu, kas attiecas uz pārkāpuma vienoto mērķi

212 Prasītājas uzskata, ka darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpējās pārrunas par jautājumiem, kam nav sakara ar atsauces likmju manipulācijām, nevar būt saistītas ar to pašu vienoto mērķi, ar ko ir saistītas pārrunas par manipulācijām ar šīm likmēm.

213 Komisija uzskata, ka visas konkrētās darbības var sasaistīt ar tās identificēto vienoto mērķi.

214 Apstrīdētā lēmuma 445. apsvērumā Komisijas atzītais vienotais mērķis ir norādīts kā "naudas plūsmas [samazināšana], [ko aizliegtās vienošanās dalībniekiem] būtu jāmaksā (vai tās, ko tie saņemtu, [palielināšana]) un līdz ar to portfelī iekļauto *EIRD* vērtības [pieaugums], nelabvēlīgi ietekmējot šo *EIRD* darījumu partnerus".

215 Kā tas ir izskaidrots šī sprieduma 100. punktā, ar *EIRD* saistītā naudas plūsma izriet no starpības starp fiksēto līguma likmi, proti, likmi, par ko puses vienojas, un mainīgo likmi, kas ir atkarīga no atsauces likmes.

216 Iesākumā ir jānorāda, ka vienota mērķa jēdzienu nevar noteikt ar vispārēju norādi uz konkurences izkropļošanu kādā noteiktā nozarē, jo konkurences ietekmēšana gan kā priekšmets, gan kā sekas ir nedalāms elements jebkādām darbībām, kas ietilpst LESD 101. panta 1. punkta piemērošanas jomā. Šāda vienota mērķa jēdziena definīcija varētu liegt vienota un turpināta pārkāpuma jēdzienam tā nozīmi, ciktāl tā sekas būtu tādas, ka vairākas darbības, kas attiecas uz vienu ekonomikas nozari un ir aizliegtas ar LESD 101. panta 1.punktu, būtu sistemātiski jākvalificē kā elementi, kas veido vienotu pārkāpumu (spriedumi, 2007. gada 12. decembris, *BASF* un *UCB*/Komisija, T-101/05 un T-111/05, EU:T:2007:380, 180. punkts; 2010. gada 28. aprīlis, *Amann & Söhne* un *Cousin Filterie*/Komisija, T-446/05, EU:T:2010:165, 92. punkts; 2011. gada 30. novembris, *Quinn Barlo* u.c./Komisija, T-208/06, EU:T:2011:701, 149. punkts).

217 No tā noteikti izriet, ka tikai tie konkurences ierobežojumi, par ko ir pierādīts, ka to mērķis ir izkropļot *EIRD* fiksētās vai mainīgās likmes parasto noteikšanas gaitu, var būt saistīti ar Komisijas norādīto vienoto mērķi. Proti, tas būtu pretrunā šī sprieduma 216. punktā atgādinātajai judikatūrai – minētajā mērķī ietvert konkurenci ierobežojošas darbības, kurām nav pietiekami ciešas saiknes ar šo likmju noteikšanu.

218 Līdz ar to ir jānoskaidro, vai Komisijas izdalītās trīs darbību grupas, kas ir atgādinātas šī sprieduma 70. un 206. punktā, var piesaistīt šim vienotajam mērķim. Šajā ziņā ir jānošķir, no vienas puses, darbības, kas attiecas uz manipulācijām ar likmju piedāvājumiem *EURIBOR*, un, no otras puses, informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām saistībā ar *EIRD*, kā arī informācijas apmaiņa ar publiski nepieejamu detalizētu informāciju par nodomiem un stratēģijām *EIRD* cenu jomā.

219 Pirmām kārtām, attiecībā uz manipulācijām ar likmju piedāvājumiem *EURIBOR*, ņemot vērā, ka *EIRD* mainīgā likme ir tieši balstīta uz atsauces likmi, manipulācijas noteikti ir daļa no Komisijas norādītā vienotā mērķa.

220 Runājot par *HSBC*, šajā mērķī līdz ar to bez grūtībām var iekļaut šī sprieduma 85., 163. un 164. punktā minētās 2007. gada 12., 13. un 28. februāra un 19. marta pārrunas, kas ir saistītas ar 2007. gada 19. marta manipulācijām.

221 Savā replikā prasītājas būtībā apgalvo, ka Komisija nav pierādījusi, ka manipulācijas ar dažādiem atsauces likmju termiņiem ir pietiekami savstarpēji saistītas, lai būtu viena un tā paša vienotā pārkāpuma daļa.

222 Šajā ziņā ir jānorāda, ka attiecībā uz *HSBC* Komisija ir atzinusi piedalīšanos 2007. gada 27. marta pārrunās, kas ir aprakstītas apstrīdētā lēmuma 339. apsvērumā, kuru laikā *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, apsvēra iespēju nākotnē manipulēt ar atsauces likmēm. Šo pārrunu, kuru konkurenci ierobežojošo mērķi prasītājas nav apstrīdējušas, dēļ pārkāpuma laikposma beigas attiecībā uz prasītājām ir noteiktas 2007. gada 27. martā.

223 Lai gan šo kritiku prasītājas ir iesniegušas kopsavilkuma veidā un tikai replikas posmā, Vispārējā tiesa tomēr var to pārbaudīt. Pirmkārt, Vispārējā tiesa var saprast šīs kritikas nozīmi, un, otrkārt, šī kritika tikai papildina prasības pieteikumā jau ietvertos argumentus, nevis izvirza jaunu pamatu tiesvedības laikā, kas būtu aizliegts ar Reglamenta 84. panta 1. punktu. Proti, šī kritika ir pietiekami cieši saistīta ar prasības pieteikumu, lai varētu uzskatīt, ka tā izriet no dabiskas diskusijas attīstības tiesvedības ietvaros (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 20. novembris, *Petrov* u.c./Parlaments, T-452/15, EU:T:2017:822, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

224 Runājot par šīs kritikas pamatotību, ir jāuzsver, ka, lai gan saskaņā ar šī sprieduma 216. punktā minēto judikatūru Komisija nevar noteikt vienota mērķa definīciju tik plaši, ka tas līdzinātos vispārējai atsaucei uz konkurences izkropļošanu noteiktā nozarē, tomēr vienota pārkāpuma jēdziena loģikai pretēji būtu prasīt no Komisijas tādu precizitāti šī vienotā mērķa definēšanā, kas faktiski traucētu vienā pārkāpumā iekļaut dažādas darbības.

225 Līdz ar to ir jāsecina, ka vienotajā mērķī var tikt ietvertas dažādas manipulācijas ar atsauces likmēm.

226 Otrām kārtām, saistībā ar informācijas apmaiņu par tirdzniecības pozīcijām un par detalizētu publiski nepieejamu informāciju attiecībā uz nodomiem un stratēģijām *EIRD* cenu jomā iesākumā ir jānorāda, ka šajā gadījumā runa ir tikai par informācijas apmaiņu, kas neattiecās uz manipulācijām ar atsauces likmēm vai kopā ar tām.

227 Proti, darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, savstarpējās pārrunas, kas notika, paredzot manipulācijas ar atsauces likmēm, vai kopā ar tām, šī sprieduma 219.–225. punktā izklāstītā pamatojuma dēļ ietilpst pārkāpuma vienotajā mērķī. Tas attiecas uz *HSBC* šī sprieduma 181. un 182. punktā izklāstīto iemeslu dēļ, saistībā ar pārrunām par tirdzniecības pozīcijām, kurās darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, piedalījās 2007. gada 12., 13. un 28. februārī un 19. martā.

228 Pretēji tam, ko, šķiet, apgalvo prasītājas, uzreiz nevar pilnībā izslēgt, ka informācijas apmaiņa par tirdzniecības pozīcijām un par publiski nepieejamu detalizētu informāciju attiecībā uz nodomiem un stratēģiju saistībā ar *EIRD* cenām, lai gan tā nav notikusi, paredzot manipulācijas ar atsauces likmēm, vai kopā ar to, var būt daļa no Komisijas norādītā vienotā mērķa. Tomēr šī sprieduma 216. un 217. punktā izskaidroto iemeslu dēļ šāda iekļaušana [vienotajā mērķī] ir iespējama tikai ar nosacījumu, ja Komisija pierāda, ka minētās informācijas apmaiņas mērķis bija izkropļot fiksētās vai mainīgās *EIRD* likmes parasto noteikšanas gaitu. Attiecībā uz *HSBC* no šī sprieduma 139.–161. punkta izriet, ka tā tas ir ar 2007. gada 14. un 16. februāra pārrunām, kurās piedalījās darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus.

229 Ņemot vērā iepriekš minēto, pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2) Par pamata otro daļu, kurā tiek apstrīdēta "kopēja plāna" esamība

230 Būtībā prasītājas apstrīd Komisijas apgalvojumu, ka dažādas koluzīvās darbības iekļāvās kopējā plānā, kura mērķis bija uzlabot savas bankas esošās un nākotnes tirdzniecības pozīcijas, pamatojot ar to, ka nav nekādu pierādījumu par vispārēju plānu. Šajā ziņā tās būtībā apgalvo, ka pamatojumu par to, ka šīs darbības veica "pastāvīga personu grupa", nevar attiecināt uz *HSBC*. Turklāt ar atsauci uz "noslēpumu" apstrīdētajā lēmumā nevarot pierādīt vienota ekonomiska mērķa esamību attiecībā uz darbībām, kuras pēc savas būtības ir ļoti atšķirīgas. Tās arī norāda, ka Komisijas apgalvojumi par to, ka sarunām bija "viens un tas pats vai gandrīz viens un tas pats saturs" vai ka tās "vienmēr bija par vieniem un tiem pašiem darījumiem", esot faktiski kļūdaini, vismaz attiecībā uz *HSBC*.

231 Komisija būtībā apgalvo, ka "kopēja plāna" esamība apstrīdētajā lēmumā ir juridiski pietiekami pierādīta.

232 Komisija "kopēja plāna" esamību apstrīdētajā lēmumā būtībā ir pamatojusi, šī lēmuma 446. apsvērumā atsaucoties uz apstākli, ka dalībnieki ir skaidri pievienojušies kopīgai stratēģijai, kas ierobežoja to individuālo komerciālo rīcību, nosakot virzienus to savstarpējai darbībai vai bezdarbībai tirgū, tādējādi aizstājot savstarpējo konkurenci par sliktu citiem tirgus dalībniekiem. Tā arī uzsvēra 451. apsvērumā, ka aizliegto vienošanos "vadīja un uzturēja" pastāvīga personu grupa, un 452. apsvērumā – ka dalībnieki ievēroja ļoti līdzīgu shēmu savās pret konkurenci vērstajās darbībās. Šajā ziņā tā īpaši norādīja 452.–456. apsvērumā, ka saziņa starp bankām bieži notika paralēli vai bija ļoti tuvināta laikā, ka izmantotā valoda liecina par to, ka šos ziņojumus kopīgi izmanto personas, kuras ir aizliegtās vienošanās dalībnieki, ka dalībnieki bija piesardzīgi, slēpjot savus kontaktus, un ka dažādi ziņojumi bija vienādi vai daļēji vienādi.

233 No dažādiem pamatojumiem, ko Komisija ir uzsvērusi apstrīdētajā lēmumā, Vispārējā tiesa konstatē, ka centrālais elements, ar ko tiek pierādīta "kopēja plāna" esamība, ir apstrīdētā lēmuma 451. apsvērumā norādītais apstāklis, ka aizliegto vienošanos "vadīja un uzturēja" pastāvīga personu grupa.

234 Proti, ar citiem apstrīdētajā lēmumā minētajiem pamatojumiem, kas ir apkopoti šī sprieduma 232. punktā, piemēram, darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, pret konkurenci vērsto darbību līdzība tirgū, to biežums vai minēto darbinieku vēlme savu rīcību saglabāt slepenībā, pat ja ar to var pamatot iespaidu par to, ka "kopējs plāns" pastāv, tomēr nevar bez pārliecinošākiem pierādījumiem pierādīt šāda plāna pastāvēšanu.

235 Līdz ar to tikai tad, ja šīs dažādās darbības var uzskatīt par tādām, ko vada vai kontrolē viena personu grupa, var atzīt šāda "kopēja plāna" esamību, kas pamato kvalificēšanu par vienotu pārkāpumu.

236 Šajā ziņā ir jānorāda, ka prasītājas neapstrīd pamatojuma patiesumu, kas balstīts tajā, ka aizliegto vienošanos vadīja un uzturēja pastāvīga darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, grupa, bet gan drīzāk apgalvo, ka šajā grupā nepiedalījās neviens no *HSBC* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus. Ir jākonstatē, ka šī argumentācija neattiecas uz Komisijas atzītās kvalifikācijas par vienotu pārkāpumu pamatotību, bet drīzāk gan uz to, vai par šo pārkāpumu var vainot *HSBC*, kas attiecas uz ceturtā pamata pārbaudi.

237 Ar šo atrunu ir jānoraida pamata otrā daļa un līdz ar to – otrais pamats.

b) Par ceturto pamatu, ar ko tiek apstrīdēts, ka "HSBC" zināja par citu dalībnieku prettiesisko rīcību

238 Prasītājas pārmet Komisijai tās secināto, ka *HSBC* zināja vai tai būtu bijis jāzina par citu banku, iespējams, prettiesiskajām darbībām. Tās norāda, ka ne ar apstrīdētā lēmuma pamatojumu attiecībā uz visām bankām, ne – uz *HSBC*, nevar pierādīt, ka *HSBC* zināja vai tai būtu bijis jāzina par kopējās aizliegtās vienošanās vispārējo darbības jomu un būtiskām iezīmēm.

239 Prasītājas tostarp norāda, ka no 2007. gada 12. februāra pārrunām var tikai secināt, ka *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, bija aptuvena ideja par vispārējo ieceri 2007. gada 19. martā manipulēt ar *EURIBOR-3M*, tomēr nezinot, kādas bankas piedalās, un noraida to, ka *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, būtu skaidri informējis *HSBC* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, par citu banku piedalīšanos šajās manipulācijās vai ka viņš to būtu pilnībā apzinājies. Katrā ziņā iespējamā informētība par citu banku piedalīšanos 2007. gada 19. marta manipulācijās nenozīmētu, ka ir bijis zināms par virkni lielāka mēroga kontaktu starp citām bankām, kuri bija notikuši ilgākā laikposmā. Tāpat arī apstrīdētā lēmuma 491. apsvērumā norādītajam apstāklim, ka 2007. gada 27. martā *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, ir minējis *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, par 2007. gada 19. marta manipulāciju atkārtošanu nākotnē, neesot nozīmes saistībā ar vispārējo aizliegto vienošanos no 2007. gada 12. februāra līdz 26. martam.

240 Komisija iesākumā apgalvo, ka *HSBC*, izmantojot savus kontaktus ar *Barclays*, piedalījās visās pret konkurenci vērstajās darbībās, kuras veido vienotu un turpinātu pārkāpumu, un ka ar šo apstākli pietiek, lai Komisija atzītu *HSBC* atbildību par visām šīm darbībām.

241 Komisija apgalvo, ka tā tomēr ir pierādījusi, ka *HSBC* zināja vai varēja saprātīgi paredzēt citu uzņēmumu prettiesisko rīcību. Šajā ziņā tā atsaucas uz *HSBC* un *Barclays* savstarpējās informācijas apmaiņas saturu 2007. gada 12. februārī, kā arī 7. un 19. martā. Komisija noraida prasītāju argumentu, ka *HSBC* informētība par 2007. gada 19. marta manipulācijām nenozīmē informētību par citām pret konkurenci vērstām darbībām.

242 Apstrīdētā lēmuma pamatojums saistībā ar informētību par prettiesiskām darbībām ir norādīts apstrīdētā lēmuma 457.–465. apsvērumā attiecībā uz visām bankām kopējo pamatojumu un minētā lēmuma 471.–476. apsvērumā – attiecībā uz pamatojumu, kas saistīts ar *HSBC*.

243 Saistībā ar visām bankām kopīgo pamatojumu – tas balstās uz apstrīdētā lēmuma 457. apsvērumā minēto apgalvojumu, ka pret konkurenci vērstās informācijas apmaiņas dalībnieki bija kvalificēti profesionāļi un zināja vai viņiem būtu bijis jāzina par aizliegtās vienošanās vispārējo tvērumu un iezīmēm. Šajā ziņā Komisija, pirmkārt, apstrīdētā lēmuma 458. apsvērumā atsaucās uz darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, ļoti specifisko darbības kontekstu, kuram ir raksturīga divpusēja, reģistrēta un kontrolēta informācijas apmaiņa. Otrkārt, apstrīdētā lēmuma 459. apsvērumā tā uzsvēra, ka nolīgumos iesaistītie darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, zināja, ka citu banku darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, bija gatavi piedalīties tāda paša veida koluzīvās darbībās saistībā ar cenu sastāvdaļu noteikšanu un citiem *EIRD* vienošanos nosacījumiem. Treškārt, tā norādīja apstrīdētā lēmuma 460.–461. apsvērumā, ka pierādījumi liecina par to, ka ir izplatītas vispārīgas zināšanas par *EURIBOR* likmes noteikšanas procesa deklaratīvo raksturu un līdz ar to par iespēju to izmainīt, izmantojot likmju piedāvājumus no izlases bankām. Ceturtkārt, 463. apsvērumā tā uzsvēra apstākli, ka visas konkrētās bankas attiecīgajā tirgū darbojas jau vairākus gadus, un darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, neizrādīja pārsteigumu, saņemot saskaņošanas lūgumu. No šo elementu apvienojuma tā būtībā secināja 462. un 464. apsvērumā, ka darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, kuri piedalījās divpusējā informācijas apmaiņā, zināja vai viņiem būtu bijis jāzina, ka ir iespējams, ka vairākas bankas ir iesaistītas slepenos nolīgumos, pat ja šī informācija viņiem nebija tieši atklāta. Komisija tāpat arī uzsvēra 465. apsvērumā, ka darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, ir pakļauti paaugstinātam reģistrācijas un uzraudzības līmenim, kas nozīmē, ka viņu vadība ir jāuzskata par tādu, kas zināja vai tai būtu bijis jāzina par koluzīvā plāna pamatiezīmēm un par savu darbinieku saistību ar šo plānu. Komisija piebilda, ka tai bija jāņem vērā darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, īstenotie piesardzības pasākumi, lai noslēptu savas vienošanās.

244 Saistībā ar pamatojumu, kas attiecas tieši uz *HSBC*, pirmkārt, Komisija apstrīdētā lēmuma 471. apsvērumā uzsvēra, ka, kopš *HSBC* sāka piedalīties pārkāpumā 2007. gada 12. februārī, *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, tai izskaidroja plānu īstenot 2007. gada 19. marta manipulāciju veidā, kas ietvēra citu banku piedalīšanos. Otrkārt, 472. apsvērumā tā uzsvēra, ka *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, zināja par ļoti ciešajām saiknēm, kas vieno *Barclays* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, ar *JP Morgan*, *Société générale* un *Deutsche Bank* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus. Treškārt, 472. apsvērumā tā norādīja, ka *Deutsche Bank* un *Barclays* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, uzskatīja *HSBC* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, par uzticamu aizliegtās vienošanās partneri. No tā Komisija secināja 473. apsvērumā, ka *HSBC* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, zināja vai vismaz viņiem būtu bijis jāzina, ka viņu sarunas ar *Barclays* ir daļa no pret konkurenci vērstu kontaktu tīkla, kurā ietilpst vismaz *Barclays*, *Deutsche Bank*, *Société générale*, *HSBC* un viena vai vairākas neminētas bankas, kas veicināja pret konkurenci vērstu seku iestāšanos, kādas bija paredzētas ar 2007. gada 19. marta manipulācijām. Turklāt 475. un 476. apsvērumā Komisija piebilda, ka, ņemot vērā īso laikposmu, kurā *HSBC* bija iesaistīta koluzīvajā informācijas apmaiņā, tās dalība plānā bija pastāvīga.

245 Iesākumā ir jāuzsver, ka Komisijas argumentu, kas ir atkārtots šī sprieduma 240. punktā un attiecas uz *HSBC* piedalīšanos visās konkrētajās pret konkurenci vērstajās darbībās, ar ko pietiek, lai to sauktu pie atbildības par visām darbībām, nevar atbalstīt.

246 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, vismaz attiecībā uz *HSBC*, pret konkurenci vērstās pārmestās darbības tika veiktas divpusējo pārrunu ietvaros. Tādējādi apstāklis, ka pārrunas, kurās *HSBC* piedalījās, var attiecināt uz katru no apstrīdētā lēmuma 113., 358. un 392. apsvērumā minētajām kategorijām, pieņemot, ka tas ir pierādīts, pats par sevi nevar būt pietiekams, lai sauktu *HSBC* pie atbildības par banku, ar kurām tai nebija tiešu kontaktu, pret konkurenci vērstu prettiesisku rīcību. Piemērojot šī sprieduma 198. punktā minēto judikatūru, Komisijai bija jāpierāda, ka *HSBC* zināja par šīm pārējo banku paredzētajām vai īstenotajām prettiesiskajām darbībām vai ka tā varēja tās saprātīgi paredzēt.

247 Šajā ziņā ir jānošķir, pirmkārt, 2007. gada 19. marta manipulācijas un to atkārtošanas iespējamība un, otrkārt, citas darbības, ko Komisija ir ņēmusi vērā saistībā ar vienoto pārkāpumu.

1) Par to, ka "HSBC" zināja par citu banku līdzdalību 2007. gada 19. marta manipulācijās un par to atkārtošanas iespējamību

248 No 2007. gada 12. februāra līdz 19. martam *HSBC* piedalījās šī sprieduma 85.–90. punktā aprakstītajās manipulācijās ar mērķi gūt labumu no zemiem *EURIBOR-3M* likmju piedāvājumiem 2007. gada 19. martā. Turklāt apstrīdētā lēmuma 329. apsvērumā minētajās 2007. gada 19. marta pārrunās starp vienu no *HSBC* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, un *Barclays* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, bija pieminēta iecere šīs manipulācijas atkārtot. Par šo atkārtošanas ieceri *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, atkal bilda apstrīdētā lēmuma 339. apsvērumā minētajās 2007. gada 27. martā pārrunās ar citu *HSBC* darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus.

249 Ir jākonstatē, ka saistībā ar 2007. gada 19. marta manipulācijām Komisijai ir tieši pierādījumi tam, ka *HSBC* zināja, ka piedalās kopā ar citām bankām vienotā un turpinātā pārkāpumā.

250 Proti, Komisija apstrīdētā lēmuma 471. apsvērumā pamatoti atsaucas uz 2007. gada 12. februāra pārrunām kā tādām, kas atklāj, ka *HSBC* zināja par citu banku piedalīšanos.

251 Lasot šīs sarunas tekstu, ir redzams, ka *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, novirza sarunu uz ieguvumu, kādu varētu gūt no manipulācijas 2007. gada 19. martā ar divu atvasināto instrumentu – *EURIBOR-3M* piesaistīto "*futures*" un *EONIA* piesaistīto *swap*, "*spread*".

252 Pirmkārt, no šīs sarunas izriet, ka *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, tajā atklāj *HSBC* iecerētās manipulācijas "kopējo plānu": proti, pieprasījuma pozīciju pakāpeniska palielināšana uz *EURIBOR-3M* piesaistītiem "*futures*", kurai seko saskaņota rīcība, lai 2007. gada 19. martā šo likmi pazemināt u.

253 Šajā ziņā, pretēji prasītāju apgalvotajam, pārrunās, kas sekoja pēc 2007. gada 13. februāra, kurā *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, uzsver, ka *Barclays* darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, rīcība neatbilst iepriekšējā vakarā minētajam plānam, liecina par labu izpratni par veidu, kā manipulācijām ir jānotiek. Proti, *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, šķiet aizdomīgi, ka *Barclays* rīcība neatbilst noteiktajai stratēģijai. Lai gan *Barclays* atbilde ("*je clean juste quelque truc*") nešķiet visai pārliecinoša ("*mouai[s]*"), tomēr tas nemaina to, ka *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, uzsverot to, ka *Barclays* rīcība ir acīmredzami pretēja paredzētajai manipulācijai, apliecina labu izpratni.

254 Otrkārt, 2007. gada 12. februāra pārrunās *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, uzsvēra, ka citas bankas piedalās šajās manipulācijās, pat ja viņš nevēlējās tās atklāt. No tā izriet, ka *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, pilnībā apzinājās, par citu banku piedalīšanos šajās manipulācijās.

255 Tādējādi, pat ja *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, šīs bankas neatklāja, pēc šīs sarunas *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, zināja, ka noteikts banku skaits rīkosies saskaņoti, lai 2007. gada 19. martā pazeminātu *EURIBOR* likmi. Līdz ar to ir jāsecina, ka *HSBC* zināja par citu uzņēmumu iecerētajām vai īstenotajām prettiesiskajām darbībām, īstenojot vienus mērķus šī sprieduma 198. punktā minētās judikatūras izpratnē.

256 Šis secinājums ir jāattiecina arī uz pārrunām par šādu manipulāciju atkārtošanu principā, kuras notika 2007. gada 19. un 27. martā. Proti, *HSBC* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, kuri bija piedalījušies šajās pārrunās, varēja saprātīgi paredzēt, ka šāda atkārtošanās notiks saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem un tātad – ar citu banku iesaistīšanos.

257 Turklāt ir jāsecina, ka *HSBC* dalība šajā vienotajā pārkāpumā nepārtraukti notika no 2007. gada 12. marta līdz 27. martam.

258 Šajā ziņā no pastāvīgās judikatūras izriet, ka saskaņā ar tiesiskās drošības principu tad, ja nav pierādījumu, uz kuriem pamatojoties varētu tikt tieši pierādīts pārkāpuma ilgums, Komisija iesniedz vismaz tādus pierādījumus, kas attiecas uz apstākļiem, kuri ir pietiekami tuvi laika ziņā, tā, lai saprātīgi varētu tikt atzīts, ka šis pārkāpums ir turpinājies nepārtraukti laika posmā no viena līdz otram minētajam datumam (skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 482. punkts un tajā minētā judikatūra).

259 Tādējādi, lai arī laikposms, kas šķir divas prettiesiskas rīcības izpausmes, ir atbilstošs kritērijs, lai pierādītu, ka pārkāpums ir turpinājies, tomēr jautājums, vai minētais laikposms ir vai nav pietiekami ilgs, lai veidotu pārtraukumu pārkāpumā, nevar tikt izskatīts abstrakti. Tieši pretēji, tas ir jāizvērtē, ņemot vērā attiecīgās aizliegtās vienošanās darbību (skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, 483. punkts un tajā minētā judikatūra).

260 Protams, kontekstā, kādā norisinājās attiecīgais pārkāpums, ir jāņem vērā *EURIBOR* likmju noteikšanas ik dienas raksturs. No tā katrā ziņā izriet, ka manipulāciju ar minētajām likmēm sekas bija ierobežotas laikā un šīs manipulācijas bija jāatkārto, lai sekas turpinātos (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 10. novembris, *Icap* u.c./Komisija, T-180/15, EU:T:2017:795, 222. punkts).

261 Tāpat šajā ziņā ir jāatgādina, ka tādos apstākļos, kuros nolīguma vai saskaņoto darbību turpināšanai ir jāveic īpaši reāli konstatējama rakstura pasākumi, Komisija nevar prezumēt aizliegtās vienošanās turpināšanos, neesot pierādījumiem par minēto pasākumu noteikšanu (skat. spriedumu, 2017. gada 10. novembris, *Icap* u.c./Komisija, T-180/15, EU:T:2017:795, 223. punkts un tajā minētā judikatūra).

262 Tomēr izskatāmajā lietā ir jānorāda, ka 2007. gada 19. martā *HSBC* ne tikai piedalījās šajā datumā paredzētajās manipulācijās, zinot par citu banku piedalīšanos, bet arī ar savu darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, starpniecību pārrunāja ar *Barclays* šo manipulāciju atkārtošanu principā, pārrunās, kuras 2007. gada 27. martā turpināja cits *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus. Līdz ar to var secināt, ka ir veikti īpaši reāli konstatējama rakstura pasākumi šī sprieduma 261. punktā minētās judikatūras izpratnē.

2) Par to, ka "HSBC" zināja par citu banku piedalīšanos citās darbībās vienota pārkāpuma ietvaros

263 Šajā gadījumā jautājums ir par to, vai Komisija bija tiesīga vainot *HSBC*, saistībā ar tās piedalīšanos vienotajā pārkāpumā, par visu pārējo iesaistīto banku darbībām.

264 No šī sprieduma 198. un 199. punktā minētās judikatūras izriet, ka Komisija varēja izvēlēties alternatīvi pierādīt vai nu to, ka *HSBC* zināja par citām prettiesiskām darbībām, vai arī to, ka *HSBC* varēja tās saprātīgi paredzēt. Tāpat, piemērojot šī sprieduma 203. punktā minēto judikatūru, Komisija ir tiesīga balstīties uz pierādījumu kopumu.

265 Tomēr no šīs pašas judikatūras izriet, ka šim pierādījumu kopumam, vērtējot to kopumā, ir jāatbilst nopietniem, precīziem un saskanīgiem pierādījumiem. Turklāt, piemērojot šī sprieduma 204. punktā minēto judikatūru, nevainīguma prezumpcija nozīmē, ka, ja tiesai ir šaubas, tās ir jāinterpretē par labu uzņēmumam, kam ir adresēts lēmums, ar kuru tiek konstatēts pārkāpums.

266 Pirmām kārtām, ir jākonstatē, ka prasītājas būtībā pamatoti apgalvo, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav juridiski pietiekami pierādījusi, ka *HSBC* zināja vai tai būtu bijis jāzina, ka pastāv "kopējs plāns" ar vienotu mērķi, kas pamatotu *HSBC* vainošanu par visām darbībām saistībā ar minēto vienoto mērķi neatkarīgi no tā, vai tā tajās ir tieši piedalījusies.

267 Proti, šī sprieduma 233.–235. punktā izklāstīto iemeslu dēļ ir jānorāda, ka galvenais elements, kas ļauj pamatot šāda "kopēja plāna" esamību, ir saistīts ar to, ka viena un tā pati personu grupa ir vadījusi vai kontrolējusi dažādās darbības, kas tiek minētas konstatētajā vienotajā pārkāpumā.

268 Taču prasītājas pamatoti uzsver, ka neviens no *HSBC* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, nebija šajā personu grupā. Tieši pretēji, no apstrīdētā lēmuma izriet, ka *HSBC* darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, no *Barclays* darbinieka, kas veic tirdzniecības darījumus, saņēma tikai ļoti daļēju informāciju, kas bija ierobežota ar to, kas tieši nepieciešams tikai, lai piedalītos 2007. gada 19. marta manipulācijās un pēc tam – to atkārtošanā.

269 Līdz ar to nevar secināt, ka *HSBC* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, pašiem būtu bijis jāizsecina no informācijas daļām, kas tiem tika paziņotas saistībā ar konkrētu darbību 2007. gada 19. martā, ka pastāvīga darbinieku, kas veic tirdzniecības darījumus, grupa, kuru identitāte viņiem netika atklāta, piedalās citās konkurenci ierobežojošās darbībās *EIRD* tirgū.

270 Otrām kārtām un tādu pašu iemeslu dēļ – ar apstrīdētā lēmuma pamatojumu, kas ir apkopots šī sprieduma 242.–244. punktā, nevar pierādīt, ka *HSBC* zināja par pārējo uzņēmumu prettiesiskām darbībām, vai varēja tās saprātīgi paredzēt.

271 Proti, izņemot Komisijas uzsvērto, ka *Barclays* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, izskaidroja *HSBC* darbiniekam, kas veic tirdzniecības darījumus, plānu veikt 2007. gada 19. marta manipulācijas veidā, kas liecina par citu banku piedalīšanos, ir jākonstatē, ka pārējie Komisijas norādītie pierādījumi patiesībā ir balstīti uz pieņēmumu, ka *HSBC* darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, no tā, ka citu banku darbinieki, kas veic tirdzniecības darījumus, kuri darbojas *EIRD* tirgū, viens otru pazīst, būtu bijis jāsecina, ka tie veic citas konkurenci ierobežojošas darbības, kurām var būt ietekme uz *EIRD* radīto naudas plūsmu.

272 Ir jākonstatē, ka šādu pieņēmumu nevar pieņemt, nepārkāpjot šī sprieduma 203. punktā minēto judikatūru.

273 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāsecina, ka *HSBC* piedalīšanos vienotā un turpinātā pārkāpumā var atzīt tikai attiecībā uz, pirmkārt, tās darbībām saistībā ar minēto pārkāpumu un, otrkārt, citu banku darbībām saistībā ar 2007. gada 19. marta manipulācijām un to iespējamo atkārtošanu.

274 Līdz ar to Komisija nepareizi pārmeta *HSBC* citas darbības, kuras nav norādītas šī sprieduma 273. punktā.

c) Par trešo pamatu saistībā ar "HSBC" nodomu piedalīties vienotā un turpinātā pārkāpumā

275 Trešā pamata ietvaros prasītājas būtībā apgalvo, ka šī sprieduma 198. punktā minētajā judikatūrā ietvertais nosacījums, ka uzņēmumam ir jābūt nodomam ar savu rīcību veicināt kopīgo mērķu, uz kuriem tiecās visi dalībnieki, sasniegšanu, attiecībā uz tām netiek izpildīts.

276 Šajā ziņā tās būtībā apgalvo, ka *HSBC* nevarēja apzināties, ka tā piedalās vienotā pārkāpumā, ņemot vērā tai pārmesto darbību dažādību. Prasītājas tāpat norāda, ka *HSBC* piedalījās pārkāpumā citādā veidā un mazākā mērā nekā galvenie dalībnieki.

277 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

278 Ņemot vērā Vispārējās tiesas secinājumu par ceturto pamatu, kas izriet no šī sprieduma 274. punkta, šo pamatu pietiek izvērtēt saistībā ar 2007. gada 19. marta manipulācijām un to atkārtošanu.

279 Attiecībā uz prasītājām nodoms piedalīties vienotā pārkāpumā skaidri izriet no Komisijas izvirzītajiem pierādījumiem. Runājot konkrētāk par 2007. gada 19. marta manipulācijām, kaut arī ir taisnība, ka *HSBC* darbinieks, kas veic tirdzniecības darījumus, šķiet, šaubījās par šo manipulāciju īstenošanu – kā par to liecina 2007. gada 13. februāra pārrunas un viņa nožēla pēc tam, šķiet, par to, ka viņš nebija izveidojis lielāku *EURIBOR-3M* piesaistīto "*futures*" pieprasījuma pozīciju –, tomēr tas nemaina faktu, ka viņš kopā ar citu banku darbiniekiem, kas veic tirdzniecības darījumus, piedalījās *EURIBOR-3M* likmes pazemināšanas manevrā 2007. gada 19. martā, prasot savas bankas likmju piedāvājumu iesniedzējam iesniegt šajā dienā zemu likmju piedāvājumu, kas arī tika izdarīts.

280 Līdz ar to trešais pamats ir jānoraida.

3. Par piekto pamatu, kas attiecas uz tiesību kļūdu un būtisku formas pārkāpumu attiecībā uz administratīvā procesa norisi

281 Prasītājas apgalvo, ka ar lēmumu par izlīgumu ir jau iepriekš izlemts par *HSBC* atbildību un ir neatgriezeniski aizskartas to tiesības tikt uzklausītām. No tā tās secina, ka apstrīdētais lēmums ir jāatceļ, pirmkārt, sakarā ar nevainīguma prezumpcijas principa un, otrkārt, labas pārvaldības un tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa pārkāpumu. Tās arī atsaucas uz komisāra J. Almunjas [*J. Almunia*] paziņojumiem pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas saistībā ar *EIRD* darījumu izmeklēšanas rezultātiem. Tāpat tās uzsver, ka tām nav bijusi iespēja iesniegt apsvērumus par paziņojumu par iebildumiem, kas tika nosūtīts lietas dalībniekiem, kuri bija izlēmuši izlīgt.

282 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

283 Attiecībā uz iebildumu, ka lēmums esot pieņemts, pārkāpjot nevainīguma prezumpcijas principu, ir jāatgādina, ka minētais princips ir Savienības tiesību vispārējs princips, kas tagad ir minēts Pamattiesību hartas 48. panta 1. punktā, kas ir piemērojams procedūrām saistībā ar uzņēmumiem piemērojamo konkurences normu pārkāpumiem, kuru rezultātā var tikt uzlikti naudas sodi un kavējuma naudas (skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72. un 73. punkts un tajos minētā judikatūra).

284 Nevainīguma prezumpcijas princips nozīmē, ka ikvienu apsūdzēto uzskata par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu. Šādi tā liedz lēmumā, ar kuru tiek izbeigts process, jebkādi oficiāli konstatēt un pat jebkādi minēt personas, kas apsūdzēta noteiktā pārkāpumā, atbildību bez iespējām šai personai saņemt visas garantijas, kas parasti tiek piešķirtas aizstāvības tiesību īstenošanai procesā, kurš risinās atbilstoši parastajai gaitai un kura rezultātā tiek pieņemts nolēmums par pretenziju pamatotību (skat. spriedumu, 2017. gada 10. novembris, *Icap* u.c./Komisija, T-180/15, EU:T:2017:795, 257. punkts un tajā minētā judikatūra).

285 Turklāt no pastāvīgās judikatūras izriet, ka Komisijai ir pienākums administratīvajā procesā aizliegto vienošanos jomā ievērot labas pārvaldības principu, kas ir ietverts Pamattiesību hartas 41. pantā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 154. punkts un tajā minētā judikatūra).

286 Saskaņā ar Pamattiesību hartas 41. pantu ikvienai personai tostarp ir tiesības uz jautājumu objektīvu izskatīšanu Savienības iestādēs. Šī objektivitātes prasība ietver, pirmkārt, subjektīvo objektivitāti tādā nozīmē, ka nevienam ieinteresētās struktūras darbiniekam, kas ir atbildīgs par lietu, nedrīkst pastāvēt aizspriedumi vai personīgs pieņēmums, un objektīvo objektivitāti, atbilstoši kurai attiecīgajai iestādei ir jāsniedz pietiekamas garantijas, lai varētu tikt izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tās neitralitāti (skat. spriedumu, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 155. punkts un tajā minētā judikatūra).

287 Tomēr jautājums, vai iespējamais objektīvās objektivitātes trūkums no Komisijas puses, kas, pieņemot lēmumu par izlīgumu, būtu varējis rasties no nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpuma attiecībā pret *HSCB*, varēja ietekmēt apstrīdētā lēmuma likumību, nav nodalāms no jautājuma par to, vai minētajā lēmumā konstatētais ir pienācīgi pamatots ar Komisijas iesniegtajiem pierādījumiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2000. gada 6. jūlijs, *Volkswagen*/Komisija, T-62/98, EU:T:2000:180, 270. punkts, un 2011. gada 16. jūnijs, *Bavaria*/Komisija, T-235/07, EU:T:2011:283, 226. punkts).

288 Tādējādi, pieņemot, ka iespējamais objektīvās objektivitātes trūkums no Komisijas puses būtu bijis pamatā tās kļūdainam uzskatam, pirmkārt, ka 2007. gada 9. un 14. marta pārrunām, kurās *HSBC* piedalījās, ir konkurenci ierobežojošs mērķis vai, otrkārt, ka saistībā ar vienotu un turpinātu pārkāpumu veiktajās citu banku atsevišķās darbībās, kas nav saistītas ar 2007. gada 19. marta manipulācijām vai ar to atkārtošanu, var vainot *HSBC*, ir jānorāda, ka šie apstrīdētā lēmuma prettiesiskuma aspekti jau ir norādīti attiecīgi pirmā pamata otrās daļas un ceturtā pamata pārbaudē.

289 Kas attiecas uz pārējiem apstrīdētajā lēmumā izdarītajiem konstatējumiem, tad pārkāpumi saistībā ar iespējamu Komisijas objektīvās objektivitātes trūkumu varētu novest pie minētā lēmuma atcelšanas tikai tad, ja būtu pierādīts, ka, nepastāvot šādam pārkāpumam, šī lēmuma saturs būtu citāds (spriedums, 2000. gada 6. jūlijs, *Volkswagen*/Komisija, T-62/98, EU:T:2000:180, 283. punkts). Taču šajā lietā, veicot pilnīgu šī lēmuma attiecīgā pamatojuma pārbaudi, ir konstatēts, ka, izņemot šī sprieduma 288. punktā minētos aspektus, Komisija ir juridiski pietiekami pierādījusi *HSBC* piedalīšanos konkrētajā pārkāpumā. Līdz ar to nekas neliecina par to, ka apstrīdētā lēmuma saturs būtu bijis atšķirīgs, ja lēmums par izlīgumu nebūtu pieņemts pirms apstrīdētā lēmuma.

290 Savā replikā prasītājas norāda, ka Komisijas objektīvās objektivitātes neesamība izskatāmās lietas apstākļos ir smagāka nekā lietās, kurās ir taisīts 2000. gada 6. jūlija spriedums *Volkswagen*/Komisija (T-62/98, EU:T:2000:180, 270. un 283. punkts) un 2011. gada 16. jūnija spriedums *Bavaria*/Komisija (T-235/07, EU:T:2011:283, 226. punkts), jo šajās lietās objektivitātes trūkums radās pēc tam, kad lietas dalībnieki jau bija uzklausīti.

291 Tomēr ir jākonstatē, ka princips, saskaņā ar kuru šāda veida pārkāpumi var izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu tikai tad, ja tiek pierādīts, ka gadījumā, ja šī pārkāpuma nebūtu, šis lēmums būtu bijis citādāks, ietilpst pastāvīgajā judikatūrā, kas ir pārņemta no 1975. gada 16. decembra sprieduma *Suiker Unie* u.c./Komisija (no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73, EU:C:1975:174, 90. un 91. punkts). Šajā ziņā ir jānorāda, ka šis spriedums tika pasludināts apstākļos, kas ir samērā tuvi šīs lietas kontekstam, jo prasītājas pārmeta Komisijai, ka tā ir pārkāpusi lietas taisnīgas izskatīšanas principu, ar konkrētiem publiskiem paziņojumiem demonstrējot, ka apgalvoto pārkāpumu esamība ir konstatēta, un tas notika laikā, kad ieinteresētās personas pat vēl nebija varējušas paust savu nostāju par tām izvirzītajiem iebildumiem.

292 Analoģisku iemeslu dēļ arī ir jānoraida kā neefektīvi pārējie prasītāju argumenti, kas ir izvirzīti, lai pamatotu viņu iebildumu par labas pārvaldības principa pārkāpumu, kā arī iebildumu par tiesību uz aizstāvību pārkāpumu.

293 Ņemot vērā iepriekš minēto, piektais pamats ir jānoraida.

4. Par pirmā un ceturtā pamata ietvaros konstatēto kļūdu ietekmi uz apstrīdētā lēmuma 1. panta likumību

294 Saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 1. pantu "šādi uzņēmumi ir pārkāpuši Līguma 101. panta un EEZ līguma 53. panta noteikumus, norādītajos laikposmos piedaloties vienotā un turpinātā pārkāpumā saistībā ar euro procentu likmju atvasinātiem instrumentiem. Šis pārkāpums, kas attiecās uz visu EEZ, izpaudās kā nolīgumi un/vai saskaņotas darbības, kuru mērķis bija izkropļot parasto cenu noteikšanas gaitu euro procentu likmju atvasināto instrumentu nozarē: [..] b) [prasītājas] no 2007. gada 12. februāra līdz 2007. gada 27. martam".

295 Ir jānorāda, ka Komisijas pieļautās kļūdas saistībā ar šī sprieduma 166.–195. punktā minēto 2007. gada 9. un 14. marta pārrunu kvalifikāciju neietekmē apstrīdētā lēmuma 1. panta un it īpaši apstrīdētā lēmuma 1. panta b) apakšpunkta likumību, jo tajā izdarītais secinājums joprojām ir pamatots, pat neņemot vērā šīs divas pārrunas.

296 Tas pats attiecas arī uz šī sprieduma 263.–274. punktā norādītajām Komisijas pieļautajām kļūdām saistībā ar tādu darbību precīzu noteikšanu, par kurām var vainot *HSBC*, ņemot vērā tās piedalīšanos vienotā un turpinātā pārkāpumā. Proti, *HSBC* piedalīšanās kopā ar citām bankām 2007. gada 19. marta manipulācijās un tas, ka bija paredzēts šīs manipulācijas atkārtot, pats par sevi ļauj juridiski pietiekami pamatot apstrīdētā lēmuma 1. panta b) punktu.

297 Tomēr, tā kā pret konkurenci vērstu darbību skaits un intensitāte ir daži no elementiem, kas var ietekmēt pārkāpuma smaguma novērtējumu, kā arī šī sprieduma 123. punktā izklāstīto iemeslu dēļ Vispārējai tiesai būs jānosaka šī vērtējumu kļūdainā rakstura ietekme uz naudas soda apmēra samērīguma novērtējumu.

B. Par prasībām atcelt apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktu un, pakārtoti, grozīt uzliktā naudas soda apmēru

298 Prasītājas apstrīd apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punkta likumību, ar ko Komisija tām ir uzlikusi naudas sodu par *HSBC* piedalīšanos pārkāpumā. Šo pamatu var sadalīt četrās daļās, jo prasītājas apstrīd, pirmkārt, aktualizētu naudas ieņēmumu izmantošanu, lai novērtētu pārdošanas apjoma vērtību, otrkārt, piemēroto smaguma koeficientu, treškārt, piemēroto papildu summu un, ceturtkārt, atbildību mīkstinošu apstākļu vērtējumu. Prasītājas lūdz, galvenokārt, atcelt apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktu un, pakārtoti, Vispārējai tiesai izmantot neierobežoto kompetenci, lai samazinātu tām noteiktā naudas soda summu.

299 Šī pamata pirmajā daļā prasītājas pārmet Komisijai, ka tā ir noteikusi pārdošanas apjoma vērtību, pamatojoties uz naudas ieņēmumiem no *EIRD*, kurus *HSBC* saņēma pārkāpuma laikposmā un kuriem ir piemērots koeficients 98,849 %.

300 Komisijas apsvērumi ir norādīti apstrīdētā lēmuma 639.–648. apsvērumā.

301 Pirmām kārtām, apstrīdētā lēmuma 639. apsvērumā Komisija konstatēja, ka procentu likmju atvasinātie instrumenti nerada pārdošanas apjomu šī vārda parastajā nozīmē, un līdz ar to pārdošanas apjoma vērtības noteikšanai piemēroja īpašu kompensācijas vērtību, kas ir sākumpunkts naudas sodu

aprēķināšanai. Apstrīdētā lēmuma 640. apsvērumā tā uzskatīja, ka būtu vēlams neizmantot pēdējā gadā veiktā pārdošanas vērtības apjoma kompensācijas vērtību, bet gan, ņemot vērā dažu dalībnieku izdarītā pārkāpuma īso laikposmu, *EIRD* tirgus mainīgo apjomu pārkāpuma izdarīšanas laikposmā un iesaistīto banku atšķirīgo piedalīšanās ilgumu, būtu piemērotāk pamatoties uz uzņēmumu faktisko pārdošanas apjoma vērtību tajos mēnešos, kad katrs uzņēmums piedalījās pārkāpumā.

302 Apstrīdētā lēmuma 641. apsvērumā tā norādīja, ka pārdošanas apjomi šī vārda parastajā nozīmē attiecas uz tādu ekonomisku priekšrocību ieguvumiem, kas visbiežāk ir skaidras naudas vai tās ekvivalenta formā, un norādīja, ka pret konkurenci vērstā rīcība šajā lietā it īpaši attiecas uz slepenu vienošanos par cenu sastāvdaļām, kam ir nozīme ar *EIRD* saistītajai naudas plūsmai. Šo iemeslu dēļ tā nolēma attiecībā uz visiem dalībniekiem ikgadējo pārdošanas vērtību noteikt, pamatojoties uz naudas ieņēmumiem, proti, "naudas plūsmu, ko katra banka ieguva no sava attiecīgā *EURIBOR* un/vai *EONIA* termiņiem piesaistīto *EIRD* darījumu portfeļa, kuri bija noslēgti ar EEZ teritorijā reģistrētiem partneriem".

303 Apstrīdētā lēmuma 642. apsvērumā attiecībā uz *HSBC* tā ir noteikusi naudas ieņēmumus 16 688 253 649 EUR apmērā.

304 Otrām kārtām, apstrīdētā lēmuma 643. apsvērumā Komisija uzskatīja par piemērotu samazināt attiecībā uz *HSBC* un citām bankām noteiktos naudas ieņēmumu skaitļus, piemērojot atbilstošu vienādu koeficientu, lai ņemtu vērā *EIRD* tirgus īpatnības, it īpaši atvasināto instrumentu pārrunām raksturīgo summēšanu *neto* izteiksmē. Apstrīdētā lēmuma 648. apsvērumā šis vienādais koeficients ir noteikts 98,849 %.

305 Šī samazinājuma koeficienta apmēra pamatojums apstrīdētajā lēmumā balstās uz piecām pamatojuma grupām: Pirmkārt, Komisija 644. apsvērumā ir balstījusies uz vispārīgi atvasināto instrumentu pārrunām raksturīgo summēšanu *neto* izteiksmē, kas saskaņā ar *International Swap Dealer Association* novērtējumu ietver 85–90 % samazinājumu.

306 Otrkārt, 645. apsvērumā tā uzsvēra *EIRD* summēšanas *neto* izteiksmē īpatnību, jo no dalībnieku saskaņā ar *EIRD* saņemto naudas ieņēmumu un veikto maksājumu salīdzinājuma izriet, ka, piemērojot 85–90 % likmi, tiktu uzlikti pārāk preventīvi naudas sodi.

307 Treškārt, 646. apsvērumā tā konstatēja, ka aizliegtā vienošanās par *EIRD* ir radījusi papildu izmaksas, kas ir acīmredzami mazākas par 20 %, līmeni, kādu parasti radītu šāda veida aizliegtā vienošanās parastajos segmentos.

308 Ceturtkārt, 647. apsvērumā Komisija atgādināja, ka tai nav pienākuma piemērot precīzu matemātisku formulu un tai ir rīcības brīvība, nosakot katra naudas soda apmēru.

309 Piektkārt, 648. apsvērumā Komisija uzsvēra, ka apstrīdētā lēmuma adresātiem ir piemērojusi to pašu likmi, ko izmantoja, lai aprēķinātu lēmuma par izlīgumu adresātiem uzliktos naudas sodus.

310 Trešām kārtām, Komisija atbildēja uz administratīvā procesa laikā pausto kritiku. Šajā sakarā apstrīdētā lēmuma 656.–662. apsvērumā tā iebilda pret to, ka aktualizēto naudas ieņēmumu izmantošana ir neatbilstoša. Tā norādīja, ka, salīdzinot ar prasītāju ierosinātajiem naudas *neto* ieņēmumiem un izdevumiem, kas varētu sniegt negatīvu vērtību, aktualizētu naudas ieņēmumu ņemšana vērā ir atbilstošāka Pamatnostādnēm naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV 2006, C 210, 2. lpp., turpmāk tekstā – "2006. gada pamatnostādnes"), saskaņā ar kurām nevis peļņa, bet pārdošanas apjoms ir sākuma punkts naudas sodu aprēķināšanā.

311 Saistībā ar samazinājuma koeficientam veltīto kritiku Komisija apstrīdētā lēmuma 710. apsvērumā tostarp uzsvēra, ka tā ir bijusi atklāta par savu nodomu samazināt naudas ieņēmumu summu, tai piemērojot vienādu koeficientu vismaz 97,5 %. Tā arī norādīja 713. apsvērumā, ka nav piemērojusi individuālus samazinājuma koeficientus, jo tas varēja radīt nevienlīdzīgu attieksmi.

312 Šīs pamata daļas ietvaros prasītājas būtībā izvirza trīs iebildumus, lai apstrīdētu pārdošanas apjoma vērtības aprēķina likumību. Pirmkārt, tās apstrīd pašu principu, saskaņā ar ko tiek izmantoti naudas ieņēmumi, kuriem piemēro samazinājuma koeficientu 98,849 %. Otrkārt, tās uzskata, ka Komisija ir kļūdījusies, iekļaudama naudas ieņēmumus no līgumiem, kuri noslēgti pirms aizliegtās vienošanās. Visbeidzot, treškārt, tās apstrīd samazinājuma koeficienta pamatojumu.

1. Par pirmo iebildumu, kas attiecas uz Komisijas kļūdu, izmantojot aktualizētus naudas ieņēmumus

313 Prasītājas apgalvo, ka, lai gan Komisija apstrīdētā lēmuma 639. apsvērumā ir pamatoti norādījusi, ka procentu likmes atvasinājumi "nerada pārdošanas apjomu parastajā izpratnē", tā ir kļūdaini novērtējusi minēto pārdošanas apjoma vērtību, izmantodama naudas ieņēmumus no *EIRD*, tiem piemērojot samazinājuma koeficientu 98,849 %. Tās pārmet Komisijai, ka tā ir ņēmusi vērā tikai ienākošos maksājumus no *EIRD*, nevis izejošos, lai gan manipulācijas ar atsauces likmēm ietekmē abus šos aspektus. Šī pieeja esot veicinājusi *EIRD* tirdzniecība rezultātā gūto ienākumu ievērojamu pārspīlēšanu. Tās norāda, ka apstrīdētā lēmuma 659. apsvērumā ietvertais pamatojums, kas attiecas uz to, ka, ņemot vērā ienākošos maksājumus, nevar iegūt neesošu vai negatīvu pārdošanas apjomu, nav tāds, lai naudas ieņēmumi būtu piemērots rādītājs pārdošanas apjoma vērtības noteikšanai. Tā tas esot arī attiecībā uz apgalvojumu minētā lēmuma 660. apsvērumā, ka saskaņā ar 2006. gada pamatnostādnēm pārdošanas apjoms, nevis peļņa, ir sākuma punkts naudas sodu aprēķināšanai.

314 Komisija uzskata, ka tā ir pamatoti novērtējusi pārdošanas apjoma vērtību, izmantodama naudas ieņēmumus, kuriem piemērots samazinājuma koeficients.

315 Tā norāda, ka izejošie maksājumi saskaņā ar *EIRD* nav ignorēti. Samazinājuma koeficienta piemērošanas mērķis tieši esot ņemt vērā tirdzniecības darbībai raksturīgo summēšanu *neto* izteiksmē. No preventīvās iedarbības viedokļa šāda pieeja esot atbilstošāka nekā tā, kurai prasītājas dod priekšroku – naudas ieņēmumu un maksājumu *neto*, kā rezultātā varētu iegūt negatīvas vērtības.

316 Vispārējā tiesa iesākumā atgādina, ka saistībā ar lēmuma par soda uzlikšanu tiesiskumu gan tiesību, gan faktu ziņā padziļināta pārbaude, ko Savienības tiesa veic par visiem elementiem Komisijas lēmumos attiecībā uz LESD 101. un 102. panta piemērošanas procedūru, par ko ir atgādināts šī sprieduma 44. punktā, nozīmē, ka Komisijai piešķirto rīcības brīvību attiecībā uz izvēli par elementiem, kuri ir ņemti vērā, piemērojot 2006. gada pamatnostādnēs minētos kritērijus, un attiecībā uz šo elementu novērtēšanu nevar izmantot, lai atteiktos šādu padziļinātu pārbaudi veikt (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 8. decembris, *Chalkor*/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 62. punkts).

317 Pirmām kārtām, ir jāatgādina, ka starp lietas dalībniekiem nav strīda par to, ka *EIRD* "nerada pārdošanas apjomu parastajā izpratnē", kā tas ir atgādināts apstrīdētā lēmuma 639. apsvērumā.

318 Otrām kārtām, lai gan Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punktā ir vispārīga atsauce uz pārkāpuma smagumu un ilgumu, metodikā, kurai Komisija dod priekšroku šīs tiesību normas piemērošanai 2006. gada pamatnostādnēs, galvenā loma ir ierādīta jēdzienam "pārdošanas apjoma vērtība", jo tas palīdz noteikt pārkāpuma ekonomisko nozīmīgumu, kā arī katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma relatīvo nozīmi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 11. jūlijs, *Team Relocations* u.c./Komisija, C-444/11 P, nav publicēts, EU:C:2013:464, 76. punkts). Proti, saskaņā ar 2006. gada pamatnostādņu 13. punktu "lai noteiktu naudas soda pamatsummu, Komisija izmanto pārkāpumā tieši vai netieši [..] iesaistīto uzņēmuma preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu atbilstošajā EEZ teritorijā". Minēto

pamatnostādņu ievaddaļas 6. punktā ir precizēts, ka "pārkāpumā iesaistīto preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu saistībā ar pārkāpuma izdarīšanas ilgumu uzskata par piemērotu kompensācijas vērtību, kur parādās gan pārkāpuma ekonomiskais nozīmīgums, gan katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma vainas īpatsvars".

319 Trešām kārtām, ir jāatgādina, ka Komisija ir tiesīga nepiemērot Pamatnostādnēs paredzēto metodi, ja tam ir attaisnojošs pamatojums. Proti, Komisijas uzdevums īpaši pārbaudīt katru individuālo gadījumu, kad tā uzliek sodus saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 23. pantu, noteikti nozīmē, ka nepieciešamības gadījumā tā atkāpjas no Pamatnostādņu metodes, ja to prasa individuālās situācijas īpatnība. Šī iespēja, kas ir uzsvērta judikatūrā (spriedums, 2005. gada 28. jūnijs, *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 209. un 210. punkts), ir tieši pārņemta 2006. gada pamatnostādņu 37. punktā.

320 Izskatāmajā lietā ir jāpārbauda, vai Komisija ir novērtējusi, nepieļaujot kļūdu vērtējumā, *EIRD* pārdošanas apjoma vērtību, kas noteikta, pamatojoties uz aktualizētiem naudas ieņēmumiem. Tas nozīmē, tostarp, ka ir jāpārbauda, vai Komisijas izvēlētā pieeja ļauj ņemt vērā *EIRD* raksturīgo summēšanu *neto* izteiksmē, jo šie līgumi rada gan ieņēmumus, gan maksājumus.

321 Ir jāatgādina, ka no 2006. gada pamatnostādņu 15. un 16. punkta izriet, ka, lai noteiktu uzņēmuma pārdošanas apjomu, Komisija izmanto vislabākos pieejamos datus no šī uzņēmuma. Ja uzņēmuma sniegtie dati ir nepilnīgi vai nav uzticami, Komisija var noteikt minētā uzņēmuma pārdošanas apjomu, balstoties uz daļējiem datiem, ko tā ieguvusi, vai visu pārējo informāciju, ko tā uzskata par piemērotu vai atbilstošu.

322 Ir jākonstatē, ka Komisijas izvēlētā pieeja labāk atspoguļo pārdošanas apjoma vērtību, un līdz ar to – pārkāpuma ekonomisko nozīmi, nekā alternatīvā pieeja, kuru prasītājas piedāvāja administratīvā procesa laikā, pamatojoties uz *neto* naudas ieņēmumiem un maksājumiem. Būtībā tiktu ņemts vērā tikai naudas plūsmas atlikums pārkāpuma izdarīšanas laikposmā, proti, lielums, kas līdzinās no tirdzniecības darbībām gūtajai peļņai.

323 Proti, kā Komisija pamatoti atgādināja apstrīdētā lēmuma 659. apsvērumā, šāds ierobežojums būtu pretrunā loģikai, pēc kā tā vadījās 2006. gada pamatnostādņu metodoloģijā pamatsummu nosakot ar atsauci uz pārdošanas apjomu, proti, lai atspoguļotu pārkāpuma ekonomisko nozīmīgumu un katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma vainas īpatsvaru.

324 Tādējādi, tā kā, pirmkārt, Komisijas izvēlētā pieeja atbilst pārdošanas apjoma vērtības izvēles pamatā esošajai loģikai un, otrkārt, administratīvajā procesā prasītājas nav piedāvājušas piemērotāku alternatīvu metodi, nevar secināt, ka princips, saskaņā ar kuru tiek ņemti vērā aktualizēti naudas ieņēmumi, pēc savas būtības ir kļūdains.

325 Tomēr nemainīgi paliek tas, ka Komisijas izvēlētajā pieejā nozīme ir ne tikai tam, lai naudas ienākumu summas noteikšanā nebūtu trūkumu. Svarīga ir arī piemērotā samazinājuma koeficienta noteikšana.

326 Proti, tam ir būtiska nozīme pārdošanas apjoma vērtības noteikšanā, ņemot vērā īpaši lielās summas, tā kā tiek ņemti vērā tikai naudas ieņēmumi, t.i., neatskaitot atbilstošos maksājumus.

327 Vispārējā tiesa piemēra pēc norāda, ka, piemērojot Komisijas apstrīdētajā lēmumā minētos elementus saistībā ar [pārkāpuma] smagumu, ilgumu, papildu summu un atbildību mīkstinošiem apstākļiem, neskatot to pamatotības novērtējumu, minētā koeficienta likmes izmaiņas par 0,1 % galīgo naudas soda summu ietekmētu aptuveni par 16 221 000 EUR.

328 No iepriekš minētā izriet, ka Komisijas izvēlētajā pārdošanas apjoma vērtības noteikšanas modelī būtiskākā ir samazinājuma koeficienta precizitāte, jo niecīgākās šī koeficienta izmaiņas var būtiski ietekmēt konkrētajiem uzņēmumiem uzliktā naudas soda apmēru.

329 Ar šo atrunu pirmais iebildums ir jānoraida.

2. Par otro iebildumu, kas attiecas uz Komisijas kļūdu, ņemot vērā naudas ieņēmumus no līgumiem, kas noslēgti pirms "HSBC" piedalīšanās pārkāpumā

330 Prasītājas apgalvo, ka Komisija ir kļūdaini ņēmusi vērā aktualizētus naudas ieņēmumus no līgumiem, kas ir bijuši noslēgti pirms *HSBC* pārmestajām darbībām.

331 Komisija lūdz noraidīt šo iebildumu.

332 Tiesai ir bijusi iespēja uzsvērt, ka 2006. gada pamatnostādņu 13. punkta mērķis ir uzņēmumam piemērotā naudas soda apmēra aprēķinā kā sākumpunktu izmantot apmēru, kas atspoguļo pārkāpuma ekonomisko ietekmi un šī uzņēmuma nozīmi pārkāpumā. Līdz ar to, lai arī minētajā 13. punktā paredzētais pārdošanas apjoma jēdziens, protams, nevar tikt piemērots tādējādi, lai tas ietvertu attiecīgā uzņēmuma pārdošanas apjomu, kas neietilpst pārmestās aizliegtās vienošanās piemērošanas jomā, tas tomēr apdraudētu ar šo tiesību normu sasniedzamo mērķi, ja šis jēdziens tiktu uzskatīts par tādu, kurš attiecas vienīgi uz apgrozījumu, kas panākts tikai ar pārdošanu, par kuru ir konstatēts, ka to ir reāli ietekmējusi aizliegtā vienošanās (spriedums, 2016. gada 7. septembris, *Pilkington Group u.c.* /Komisija, C-101/15 P, EU:C:2016:631, 19. punkts).

333 Līdz ar to pārdošanas apjomu, kas gūts, pamatojoties uz līgumiem, kuri noslēgti pirms pārkāpuma laikposma, var tiesiski iekļaut pārdošanas apjomā, kas aprēķināts, piemērojot 2006. gada pamatnostādņu 13. punktu, lai tādējādi aprēķinātu naudas soda pamatsummu, tāpat kā pārdošanas apjomu, kas gūts, pamatojoties uz līgumiem, kuri noslēgti pārkāpuma laikposmā, bet par kuriem nav ticis pierādīts, ka tie konkrēti būtu bijuši daļa no kolūzijas (spriedums, 2016. gada 7. septembris, *Pilkington Group u.c.*/Komisija, C-101/15 P, EU:C:2016:631, 20. punkts).

334 Šāds risinājums ir īpaši piemērojams izskatāmās lietas apstākļiem, jo manipulācijas ar *EURIBO*, kurās piedalījās *HSBC*, ietekmēja mainīgo likmi *EURIBOR-3M* piesaistīto līgumu, kuru termiņš iestājās 2007. gada 19. martā, mainīgo likmi, neatkarīgi no tā, vai to noslēgšanas datums bija pirms vai pēc 2007. gada 12. februāra, kas ir sākums *HSBC* dalībai pārkāpumā.

335 Līdz ar to otrais iebildums ir jānoraida.

3. Par trešo iebildumu, kas attiecas uz to, ka Komisijas piemērotais samazinājuma koeficients 98,849 % nav pietiekami pamatots

336 Prasītājas apgalvo, ka samazinājuma koeficienta noteikšana nav pietiekami pamatota, jo no šī pamatojuma tām nav iespējams saprast iemeslus, kādēļ naudas soda pamatsumma ir noteikta šādā apmērā. Tās tostarp uzsver, ka šajā pamatsummā tiek ņemta vērā situācija ar hipotētiskām papildu izmaksām 2–4 bāzes punktu apmērā, nepaskaidrojot, kādā veidā šādas papildu izmaksas būtu iespējamas apstākļos, kad banka varēja faktiski mainīt atsauces likmi ne vairāk kā par 0,1 bāzes punktu, kā tas ir apstiprināts apstrīdētā lēmuma 441. zemsvītras piezīmē. Prasītājas atgādina, ka apstāklis, ka Komisija piemēroja jaunu un bezprecedenta pieeju pārdošanas apjoma vērtības noteikšanai, nozīmē, ka vēl jo vairāk bija jāievēro pienākums norādīt pamatojumu.

337 Komisija norāda, ka samazinājuma koeficients 98,849 % apmērā ir pietiekami pamatots, jo apstrīdētā lēmuma 643.–646. apsvērumā norādītais pamatojums ļauj prasītājām saprast, kādēļ šis koeficients ir atzīts par piemērotu. Attiecībā uz norādi uz papildu izmaksām 2–4 bāzes punktu apmērā, kas ir ņemtas vērā 646. apsvērumā, apstrīdētajā lēmumā esot precizēts, ka tur runa ir par hipotētiskām papildu izmaksām. Komisija šajā ziņā atgādina, ka tai ir rīcības brīvība, nosakot katra naudas soda apmēru, un tai nav jāseko matemātiskai pieejai.

338 Kā ir atzīts pastāvīgajā judikatūrā, LESD 296. panta otrajā daļā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu ir būtiska formas prasība, kura ir jānošķir no jautājuma par iemeslu pamatotību, kas attiecas uz strīdīgā akta tiesiskumu pēc būtības. Vērtējot šādā perspektīvā, prasītajam pamatojumam ir jābūt pielāgotam attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo iestādes – akta autores – argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt pārbaudi. Saistībā konkrēti ar individuālu lēmumu pamatojumu, šādu lēmumu pamatošanas pienākuma mērķis – papildus ļaut tiesai īstenot savu kontroli – ir sniegt ieinteresētajai personai pietiekamu norādi, lai saprastu, vai lēmumā, iespējams, nav pieļauta kļūda, kas ļauj apstrīdēt tā likumību (skat. spriedumu, 2011. gada 29. septembris, *Elf Aquitaine* /Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 146.–148. punkts un tajos minētā judikatūra; spriedumi, 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegler*/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 114. un 115. punkts, un 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 44. punkts).

339 Turklāt prasība norādīt pamatojumu ir jāvērtē atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, it īpaši ņemot vērā tiesību akta saturu, izvirzītā pamatojuma būtību un interesi, kāda tiesību akta adresātiem vai citām personām, kuras tas skar LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē, var būt attiecībā uz paskaidrojumu saņemšanu. Netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu norādīti visi atbilstošie faktiskie un juridiskie apstākļi, jo jautājums par to, vai tiesību akta pamatojums atbilst LESD 296. panta prasībām, ir jāizvērtē, ņemot vērā ne tikai tā tekstu, bet arī tā kontekstu, kā arī visas tās tiesību normas, kuras reglamentē attiecīgo jomu (spriedumi, 2011. gada 29. septembris, *Elf Aquitaine*/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 150. punkts; 2013. gada 11. jūlijs, *Ziegle*r/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 116. punkts, un 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 45. punkts).

340 Vēl judikatūrā ir precizēts, ka tādējādi pamatojums ieinteresētajai personai principā ir jāpaziņo vienlaicīgi ar tai nelabvēlīgo lēmumu. Pamatojuma trūkums nevar tikt novērsts tādējādi, ka ieinteresētā persona lēmuma pamatojumu uzzina tiesvedībā Savienības tiesā (spriedumi, 2011. gada 29. septembris, *Elf Aquitaine*/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, 149. punkts; 2012. gada 19. jūlijs, *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija, C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:479, 74. punkts, un 2016. gada 13. decembris, *Printeos* u.c./Komisija, T-95/15, EU:T:2016:722, 46. punkts).

341 Saistībā ar lēmumu par naudas soda uzlikšanu Komisijai ir jānorāda pamatojums attiecībā uz uzliktā naudas soda apmēru un šajā nolūkā izvēlēto metodi (spriedums, 2006. gada 27. septembris, *Jungbunzlauer*/Komisija, T-43/02, EU:T:2006:270, 91. punkts). Tai savā lēmumā ir jānorāda novērtējuma elementi, kas tai ir ļāvuši noskaidrot izdarītā pārkāpuma smagumu un ilgumu, un tai nav jāsniedz sīkāks izklāsts vai jānorāda skaitļos izteikti elementi, kas attiecas uz naudas soda aprēķināšanas veidu (spriedums, 2011. gada 13. jūlijs, *Schindler Holding* u.c./Komisija, T-138/07, EU:T:2011:362, 243. punkts). Tai tomēr ir jāpaskaidro līdzsvarošana un novērtēšana, ko tā ir veikusi attiecībā uz vērā ņemtajiem elementiem (spriedums, 2011. gada 8. decembris, *Chalkor*/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 61. punkts).

342 Uz apstrīdēta lēmuma autora tiesvedības laikā sniegtiem precizējumiem, kas papildina jau pašu par sevi pietiekamu pamatojumu, pat ja tie var būt noderīgi Savienības tiesas veicamās lēmuma pamatojuma iekšējās pārbaudes vajadzībām, jo ļauj iestādei izskaidrot tās lēmuma pamatā esošus iemeslus, tiešā nozīmē izprastais pienākums norādīt pamatojumu neattiecas. Tādējādi papildu paskaidrojumi, kas pārsniedz lēmuma autora pienākumu norādīt pamatojumu, var ļaut uzņēmumiem detalizēti zināt tiem uzliktā naudas soda aprēķināšanas veidu un vispārīgāk – izmantot administratīvās darbības pārskatāmību un veicināt, lai Vispārējā tiesa īstenotu savu neierobežoto kompetenci, kas tai ļautu novērtēt, pārsniedzot jautājumu par apstrīdētā lēmuma tiesiskumu, uzliktā naudas soda piemērotību. Tomēr šīs tiesības nevar grozīt no pienākuma norādīt pamatojumu izrietošo prasību apjomu (spriedums, 2000. gada 16. novembris, *Cascades*/Komisija, C-279/98 P, EU:C:2000:626, 45. un 47. punkts).

343 Komisija atsaucas uz šī sprieduma 341. punktā minēto judikatūru, lai būtībā uzsvērtu, ka tai nebija pienākuma apstrīdētajā lēmumā precīzi paskaidrot vērtējumu skaitļos, kura rezultātā tika piemērots samazinājuma koeficients 98,849 %.

344 Šajā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka, piemērojot šī sprieduma 339. punktā minēto judikatūru, prasība norādīt pamatojumu ir jāizvērtē, ņemot vērā lietas apstākļus. Tiem ir divas īpašas iezīmes.

345 Pirmkārt, šajā lietā Komisija nolēma piemērot 2006. gada pamatnostādnēs ietvertu metodoloģiju, nevis no tās atkāpties, ko tai bija tiesības darīt saskaņā ar šī sprieduma 319. punktā atgādināto judikatūru un minēto pamatnostādņu 37. punktu. Līdz ar to tā izvēlējās izmantot metodoloģiju, kurā šī sprieduma 318. punktā izklāstīto iemeslu dēļ "pārdošanas apjoma vērtības" noteikšanai ir centrālā loma, kaut arī apstrīdētā lēmuma 639. apsvērumā Komisija bija norādījusi, ka *EIRD* nerada pārdošanas apjomu šī vārda parastajā izpratnē.

346 Līdz ar to bija būtiski, lai apstrīdētā lēmuma pamatojums ļautu prasītājām pārbaudīt, vai Komisijas izvēlētā kompensācijas vērtība, iespējams, nav kļūdaina, kas ļautu apstrīdēt tās spēkā esamību un Vispārējai tiesai veikt pārbaudi.

347 Otrkārt, kā tas ir uzsvērts šī sprieduma 325. punktā, Komisijas izvēlētajā pieejā samazinājuma koeficientam ir būtiska loma, ņemot vērā īpaši lielo naudas ieņēmumu summu, kurai tas ir piemērojams.

348 No tā izriet izskatāmās lietas apstākļos, ka, tā kā Komisija bija nolēmusi noteikt naudas soda pamatsummu, piemērojot skaitlisku modeli, kurā samazinājuma koeficientam ir būtiska loma, attiecīgajiem uzņēmumiem bija jāspēj saprast, kā Komisija ir nonākusi pie precīzi 98,849 % apmērā noteikta samazinājuma koeficienta, un Vispārējai tiesai saskaņā ar šī sprieduma 316. punktā minēto judikatūru ir jābūt iespējai gan tiesību, gan faktu ziņā veikt padziļinātu pārbaudi pār šo apstrīdētā lēmuma elementu.

349 Taču no apstrīdētā lēmuma 643., 644.–646. un 648. apsvēruma izriet tikai, ka samazinājuma koeficientam ir jābūt lielākam par 90 %, jo, pirmkārt, dalībnieku saskaņā ar *EIRD* gūto naudas ieņēmumu un veikto naudas maksājumu salīdzinājums parādot, ka 85–90 % likmes piemērošanas rezultātā tiktu noteikti pārāk preventīvi naudas sodi, un, otrkārt, konkrētās aizliegtās vienošanās rezultātā radās ievērojami mazākas papildu izmaksas nekā 20 %, ko parasti radīja šāda veida aizliegta vienošanās parastajos segmentos. Apstrīdētā lēmuma 648. apsvērumā Komisija norāda, pirmkārt, ka tā ir novērtējusi 643.–646. apsvērumā minētos elementus, tomēr neprecizējot, kādu vērtību tā ir piešķīrusi šiem dažādajiem elementiem, lai iegūtu samazinājuma likmi tieši 98,849 %. Otrkārt, tā norāda, ka pārdošanas apjomu noteikšanai tā ir piemērojusi to pašu metodoloģiju, ko izmantoja, lai aprēķinātu naudas sodu summas lēmumā par izlīgumu. Tomēr ir jākonstatē, ka no lēmuma par izlīgumu neizriet nekādas papildu norādes attiecībā uz samazinājuma līmeņa noteikšanu 98,849 % apmērā.

350 Vienīgā norāde apstrīdētajā lēmumā ir atgādinājums tā 710. apsvērumā par to, ko Komisija bija uzsvērusi administratīvā procesa gaitā, ka vienotais samazinājuma koeficients esot vismaz 97,5 %.

351 Ir jākonstatē, ka šie apsvērumi nesniedz prasītājām skaidrojumu par iemesliem, kādēļ samazinājuma koeficients tika noteikts 98,849 %, nevis, iespējams, augstāks. Tāpat, bez detalizētāka paskaidrojuma par iemesliem, kuru dēļ šie apsvērumi noveda pie šī precīzā samazinājuma koeficienta noteikšanas, Vispārējā tiesa nevar veikt detalizētu tiesību un faktu pārbaudi attiecībā uz tādu lēmuma elementu, kas varēja būtiski ietekmēt prasītājām uzliktā naudas soda apmēru.

352 Protams, pēc tiesas sēdes Komisija iesniedza Vispārējai tiesai papildu paskaidrojumus saistībā ar šī samazinājuma koeficienta noteikšanu 98,849 % apmērā. Tomēr, lasot kopā šī sprieduma 340. un 342. punktā minēto judikatūru, secināms, ka Vispārējā tiesa šādus papildu paskaidrojumus attiecībā uz lēmuma pamatojuma iekšējo pārbaudi var ņemt vērā tikai ar nosacījumu, ka tie papildina pamatojumu, kas pats par sevi jau ir pietiekams. Tomēr izskatāmajā lietā tas tā nav.

353 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāapmierina pamata pirmās daļas trešais iebildums un jāatceļ apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punkts, bez vajadzības vērtēt pārējās pamata daļas.

354 Tā kā ir apmierināti galvenokārt iesniegtie prasījumi atcelt apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktu, prasītāju pakārtoti iesniegtie prasījumi par tiesību akta grozīšanu nav jāizskata.

Par tiesāšanās izdevumiem

355 Atbilstoši Reglamenta 134. panta 3. punktam, ja lietas dalībniekiem nolēmums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši. Tomēr Vispārējā tiesa, ja to pamato lietas apstākļi, var nolemt, ka lietas dalībnieks papildus saviem tiesāšanās izdevumiem atlīdzina daļu no pretējās puses tiesāšanās izdevumiem.

356 Šajā gadījumā prasītājām spriedums ir nelabvēlīgs attiecībā uz viņu prasījumiem atcelt apstrīdētā lēmuma 1. pantu un labvēlīgs attiecībā uz viņu prasību atcelt minētā lēmuma 2. panta b) punktu. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa, taisnīgi izvērtējot lietas apstākļus, nolemj, ka katrs lietas dalībnieks pats sedz savus tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (otrā palāta paplašinātā sastāvā)

nospriež:

1) Atcelt Komisijas Lēmuma C (2016) 8530 *final* (2016. gada 7. decembris) par procedūru saskaņā ar LESD 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta AT.39914 – *Euro Interest Rate Derivatives*) 2. panta b) punktu.

2) Pārējā daļā prasību noraidīt.

3) *HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* un *HSBC France* sedz pašas savus tiesāšanās izdevumus.

4) Eiropas Komisija sedz savus tiesāšanās izdevumus.

Prek Buttigieg Schalin

Berke Costeira

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2019. gada 24. septembrī.

[Paraksti]